

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA

**VISUOMENĖS SAVISAUGOS SISTEMOS LIETUVOJE
BŪKLĖS IR VISUOMENĖS BENDRADARBIAVIMO SU
TEISĖSAUGOS INSTITUCIJOMIS ANALIZĖ**

Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras

*Socialinės ir ekonominės
plėtros centras*

Vilnius, 2008

VYKDYTOJAI:

VšĮ „Socialinės ir ekonominės plėtros centras“
Galvydžio g. 3-210, LT-08236 Vilnius
www.sepc.lt

Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras
J. Basanavičiaus g. 35-3, LT-03109 Vilnius
www.nplc.lt

UŽSAKOVAS:

Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija
Šventaragio g. 2, LT-01510 Vilnius

TURINYS

GYVENTOJŲ LIETUVOJE SAVISAUGOS SISTEMOS YPATUMAI IR BENDRADARBIAVIMO SU TEISĖSAUGOS INSTITUCIJOMIS BŪKLĖS SITUACIJOS ANALIZĖ	5
Visuomenės Lietuvoje saugumo situacijos analizė.....	5
Gyventojų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būklės Lietuvoje situacijos analizė	13
VERSLO SUBJEKTŲ LIETUVOJE SAVISAUGOS SISTEMOS YPATUMAI IR BENDRADARBIAVIMO SU TEISĖSAUGOS INSTITUCIJOMIS BŪKLĖS SITUACIJOS ANALIZĖ .	21
Verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būklė, problemos, galimi sprendimo būdai	23
Verslo subjektų savisaugos sistemos ypatumai	33
SAVISAUGOS FORMOS, JŲ PAPLITIMAS LIETUVOJE	35
POLICIJOS IR VISUOMENĖS BENDRADARBIAVIMAS: UŽSIENIO ŠALIŲ PATIRTIS	49
ŠVEDIJA	49
PRANCŪZIJA	51
VOKIETIJA.....	54
ITALIJA.....	55
JUNGTINĖ KARALYSTĖ	57
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	60

ĮVADAS

Visuomenės savisaugos sistemos Lietuvoje būklės ir visuomenės bendradarbiavimo su teisėsaugos institucijomis analizė atlikta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos užsakymu.

Analizės **tikslas** – atlikti visuomenės savisaugos sistemos Lietuvoje būklės ir visuomenės bendradarbiavimo su teisėsaugos institucijomis analizę.

Šiam tikslui įgyvendinti buvo išskelti šie **uždaviniai**:

- Atlikti Lietuvos visuomenės saugumo situacijos analizę;
- Atlikti Lietuvos gyventojų savisaugos sistemos analizę;
- Atlikti Lietuvos gyventojų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būklės analizę;
- Atlikti Lietuvos verslo subjektų savisaugos sistemos analizę;
- Atlikti Lietuvos verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būklės analizę;
- Išanalizuoti užsienio praktiką nusikalstamumo prevencijos srityje ir visuomenės bei teisėsaugos bendradarbiavimo srityje;
- Parengti rekomendacijas, pagrįstas analizės išvadomis.

Visuomenės savisaugos sistemos Lietuvoje būklės ir visuomenės bendradarbiavimo su teisėsaugos institucijomis analizę sudaro penkios dalys. Pirmoje dalyje pateikiama Lietuvos visuomenės saugumo situacijos analizė ir gyventojų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būklės analizė, antroje dalyje – verslo subjektų savisaugos sistemos ir bendradarbiavimo su teisėsaugos institucijomis būklės analizė, trečioje dalyje – savisaugos formų Lietuvoje praktikos analizė, ketvirtoje dalyje – teisėsaugos institucijų ir visuomenės bendradarbiavimo užsienio šalyse praktikos analizė, penktoje dalyje pateikiamos analizės išvados ir rekomendacijos.

GYVENTOJŲ LIETUVOJE SAVISAUGOS SISTEMOS YPATUMAI IR BENDRADARBIAVIMO SU TEISĖSAUGOS INSTITUCIJOMIS BŪKLĖS SITUACIJOS ANALIZĖ

Visuomenės Lietuvoje saugumo situacijos analizė

Vienas iš svarbiausių rodiklių, kurie leidžia pateikti bendruomenės narių saugumo konkrečioje teritorijoje bei atitinkamu metu įvertčius, tai jų saugumo nuo nusikalstamų veikų jausmas. Suprantama, kad bendruomenės narius gali varginti įvairiausi nesaugumo dirgikliai, daugiau ar mažiau pagrįstos fobijos, tačiau nagrinėjamame kontekste svarbiausia, kiek asmuo jaučiasi saugus ar nesaugus nuo nusikalstamų veikų.

A1.1 paveiksle pateikti 2006 – 2008 metų Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras (NPLC) viktimologinių tyrimų duomenys, kurie parodo, kad daugiau nei pusė apklaustųjų asmenų jaučiasi „nesaugūs“ ar „labiau nesaugūs“ nuo nusikalstamų veikų Lietuvoje.

2008 m. Lietuvos gyventojų tyrimas¹ parodė, jog saugiai savo gyvenamoje vietovėje dažniau jaučiasi:

- vyrai nei moterys (A1.2 paveikslas);
- jauniausios amžiaus kartos (iki 30 m.) atstovai (A1.3 paveikslas));
- kaimo bei sostinės gyventojai (A1.6 paveikslas);
- gyventojai su aukštuoju bei nebaigtu viduriniu (jaunimas) išsimokslinimu (A1.4 paveikslas);
- specialistai ir studentai, moksleiviai (A1.5 paveikslas)

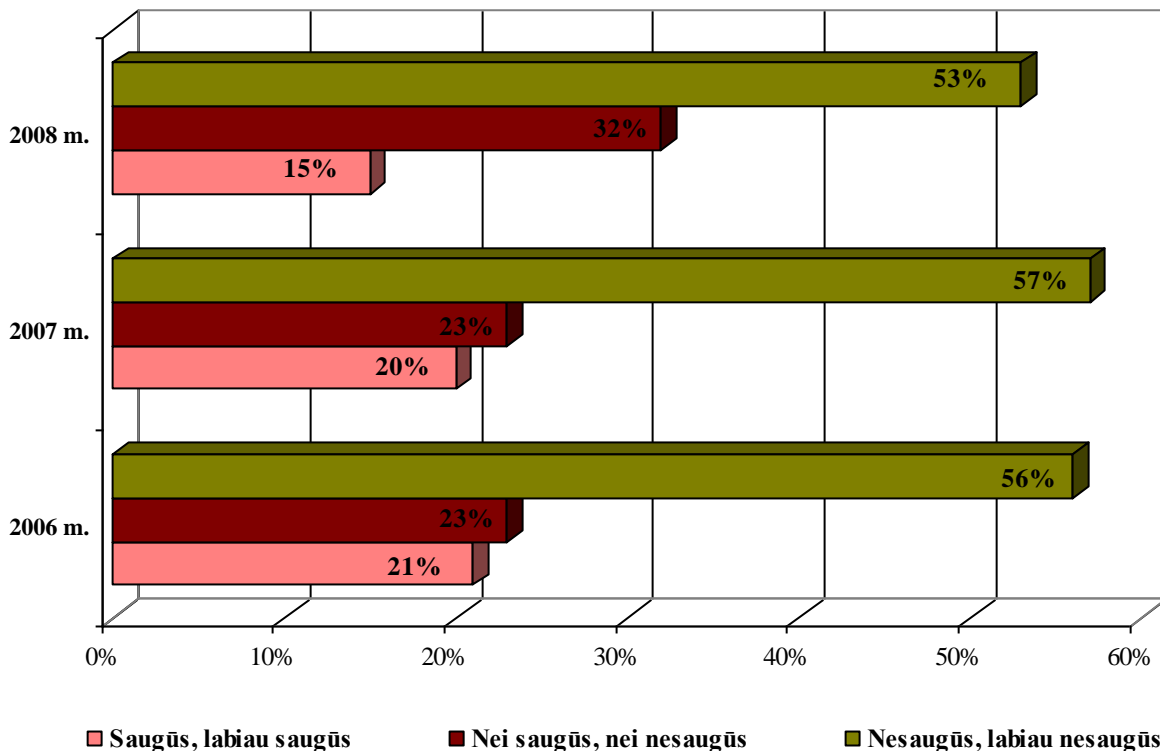
Nesaugiai savo gyvenamoje vietovėje dažniau jaučiasi:

- vyriausios amžiaus kartos (virš 50 m.) atstovai (A1.3 paveikslas));
- bedarbiai bei pensininkai (A1.5 paveikslas).

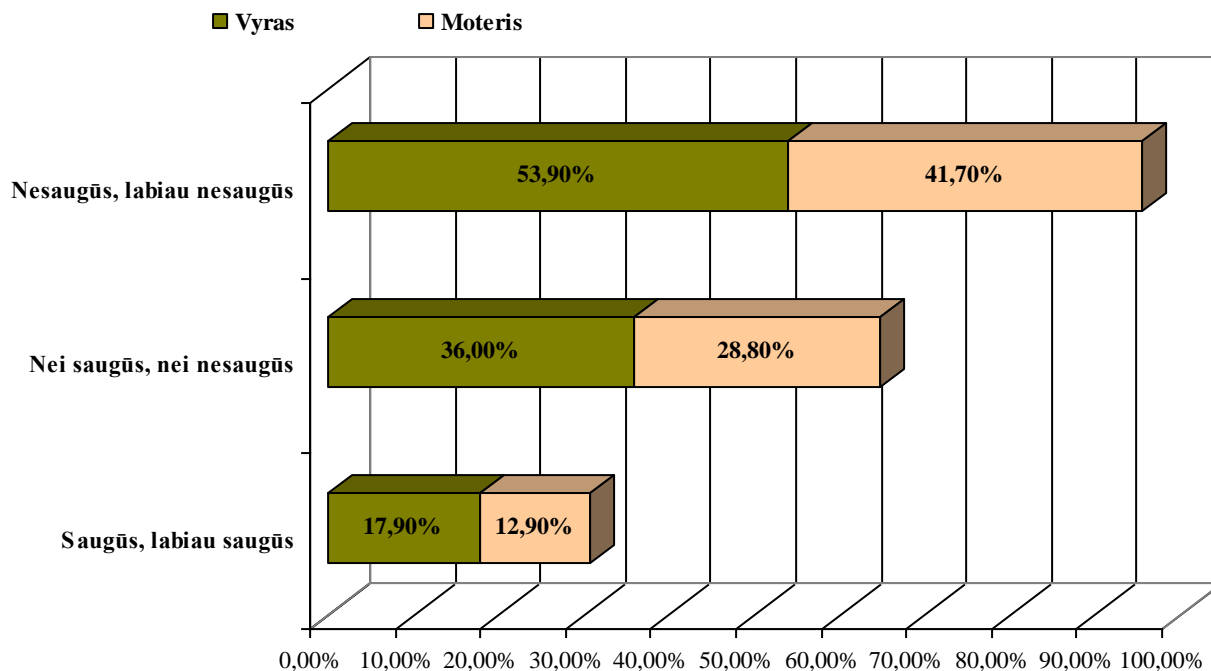
Svarbu pabrėžti, kad 2008 metais 5 proc. sumažėjo asmenų, kurie ankstesniais metais jautėsi „saugūs“ ir „labiau saugūs“. Nuo 2006 iki 2008 m. matoma aiški saugiai ir nesaugiai besijaučiančių

¹ Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją. 2008 m. balandžio – gegužės mėn. tyrimą atliko „Baltijos tyrimai“ Policijos departamento užsakymu.

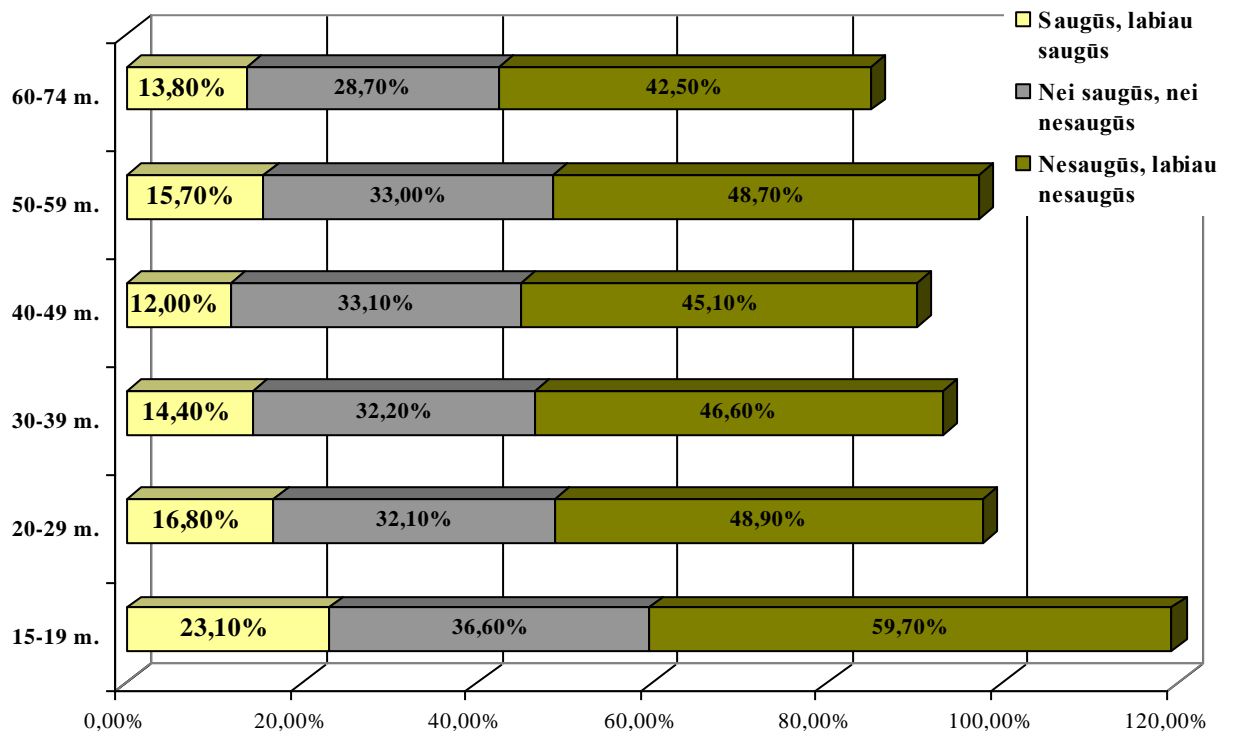
santykio didėjimo tendencija nuo 2,7 iki 3,5 karto, t.y. saugiau besijaučiančių 2008 m. buvo 3,5 karto mažiau nei tų, kurie jautėsi nesaugiai.

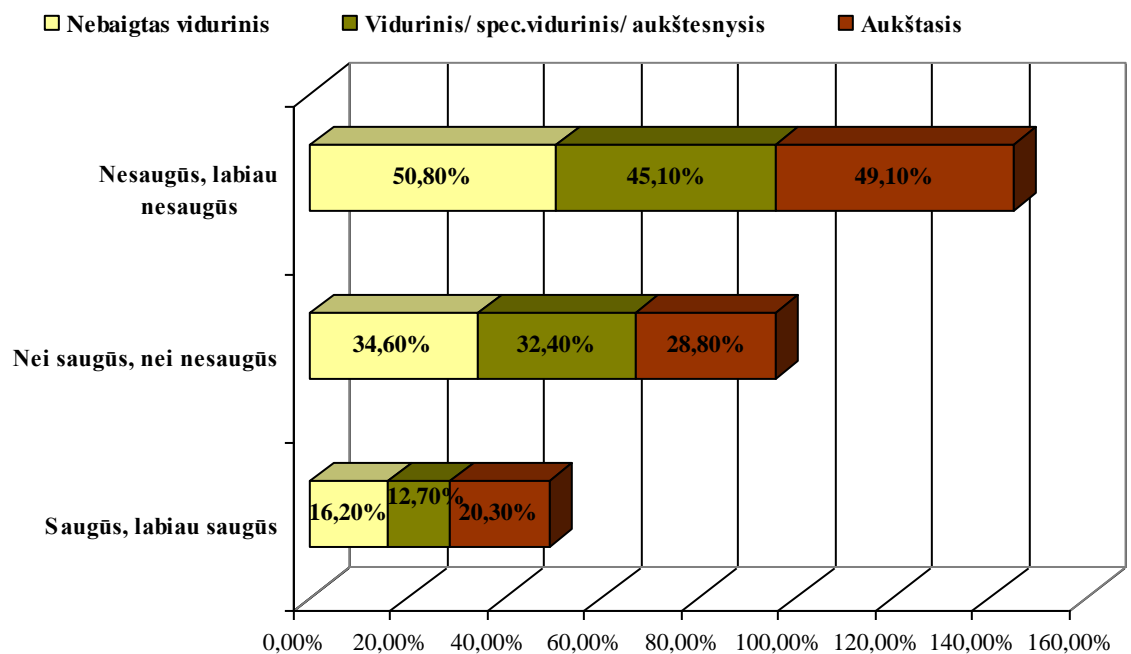
A1.1 paveikslas. Lietuvos gyventojų saugumo nuo nusikalstamų veikų jausmas, jo kitimas 2006 – 2008 m.

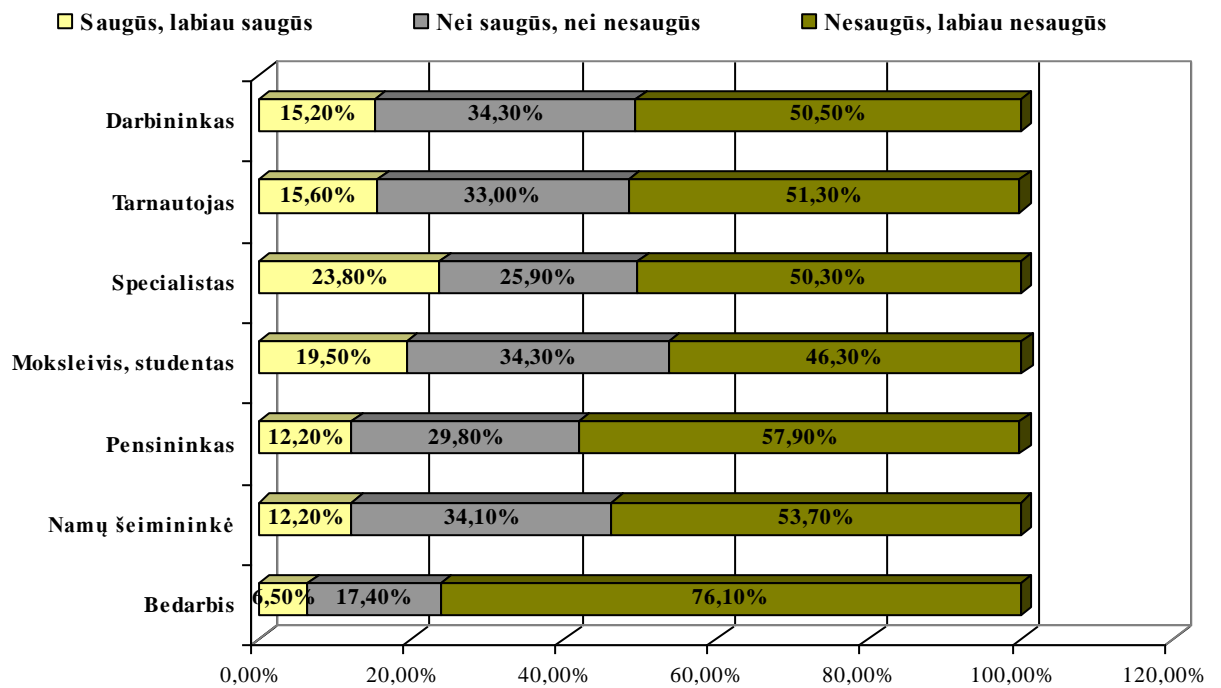
A1.2 paveikslas. Lietuvos gyventojų saugumo nuo nusikalstamų veikų jausmas 2008 m., pjūvis – lytis.

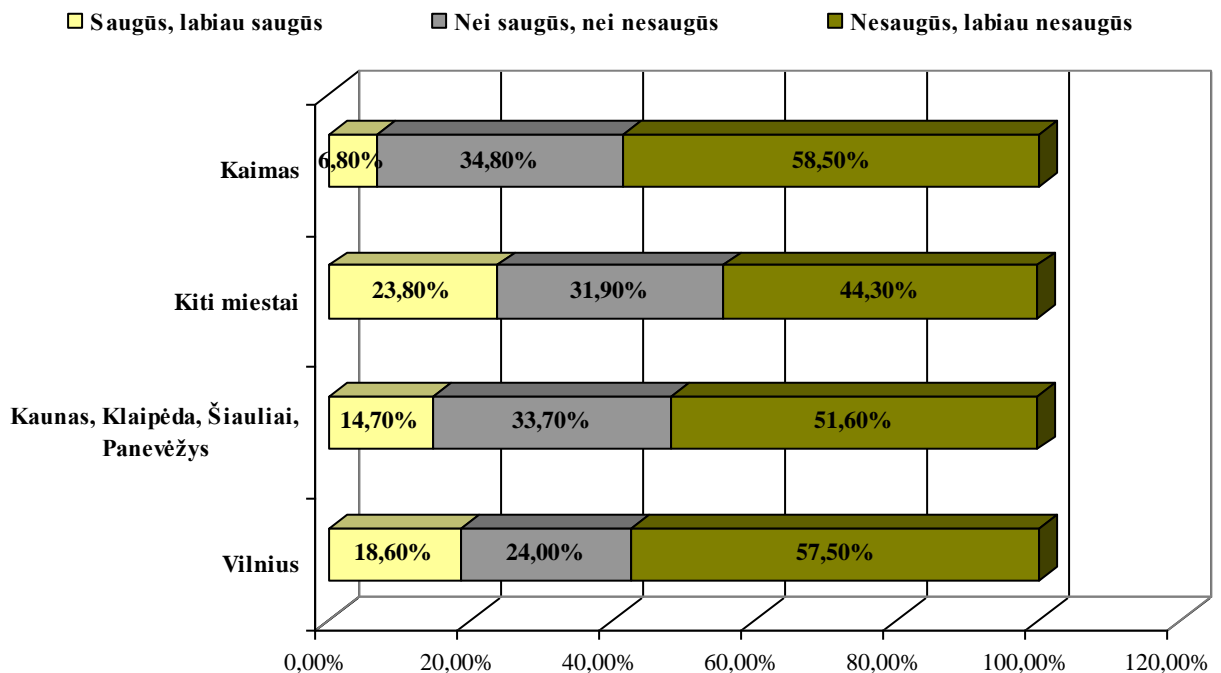
A1.3 paveikslas. Lietuvos gyventojų saugumo nuo nusikalstamų veikų jausmas 2008 m., pjūvis – amžius.

A1.4 paveikslas. Lietuvos gyventojų saugumo nuo nusikalstamų veikų jausmas 2008 m., pjūvis – išsilavinimas.

A1.5 paveikslas. Lietuvos gyventojų saugumo nuo nusikalstamų veikų jausmas 2008 m., pjūvis – socialinė padėtis.

A1.6 paveikslas. Lietuvos gyventojų saugumo nuo nusikalstamų veikų jausmas 2008 m., pjūvis – gyvenamoji vietovė.

Pabrėžtina ir tai, kad net 62 proc. respondentų nurodė, jog nusikalstamumas yra vienas iš pagrindinių nesaugumo šaltinių Lietuvoje. Nusikalstamumas - tai nesaugumo jausmą įtakojantis veiksnys, kuris „nusileido“ tik kylančioms kainoms ir infliacijai (82 proc.) (A1 lentelė).

Nesaugumo jausmo šaltinis	% ²
1. Rizika prarasti darbą	20%
2. Šeimos iširimo rizika	4%
3. Nusikalstamumas	62%
4. Problemos, atsirandančios susirgus	41%
5. Rizika (tikimybė) negrąžinti paskolos	6%
6. Imigracija (atvykimas), emigracija (išvykimas)	6%
7. Kylančios kainos, infliacija	81%
8. Mažos pensijos	26%
9. Būsto neturėjimas ar jo praradimas	11%
10. Išorinės grėsmės Lietuvos valstybei	3%
11. Aplinkos niokojimas, teršimas	18%

A1 lentelė. Gyventojų nesaugumo jausmo šaltiniai

NPLC tyrimo duomenis galima papildyti Eurobarometro duomenimis, kurie patvirtina atskleistą tendenciją, kad nusikalstamumas yra viena iš opiausių problemų, tiek Lietuvoje, tiek Europos Sąjungoje bendrai (A2 lentelė).

<i>Svarbiausios problemos Lietuvoje</i>	Lietuva	Lietuva	ES-27	ES-25
	2007	2007	2007	2007
	ruduo	pavasaris	ruduo	pavasaris
Kylančios kainos, infliacija	62%	38%	26%	18%
Nusikalstamumas	34%	44%	24%	24%
Sveikatos apsaugos sistema	20%	19%	21%	18%
Ekonominė padėtis	18%	26%	17%	20%
Mokesčiai	15%	12%	9%	8%
Pensijos	12%	12%	14%	12%
Aprūpinimas būstu	9%	7%	8%	8%
Nedarbas	7%	13%	27%	34%
Švietimo sistema	7%	5%	9%	9%
Imigracija	6%	9%	15%	15%
Energetika	5%	8%	4%	4%
Aplinkos apsauga	1%	1%	7%	7%
Terorizmas	1%	1%	10%	12%
Gynyba, užsienio politika	0%	1%	2%	2%
Kita	1%	2%	2%	1%

A2 lentelė. Svarbiausios problemos Lietuvoje ir ES, 2007 m.

² Procentas. Respondentai galėjo pasirinkti kelis atsakymo variantus.

Be to, Lietuvos gyventojų nuomone tam, kad ateityje Europos Sąjunga būtų stipresnė, labiausiai reikėtų pabrėžti tokius aspektus kaip socialiniai klausimai, kova su nusikalstamumu bei energetikos klausimai, tuo tarpu mažiausiai prioritetiniai turėtų būti kultūros politika, solidarumas su skurdesniais regionais bei moksliniai tyrimai (A3 lentelė). Vidutinio europiečio nuomone, siekiant **stiprinti Europos Sąjungą, prioritetas turėtų būti skiriamas visų pirma kovai su nusikalstamumu, imigracijos bei aplinkos apsaugos klausimams**³.

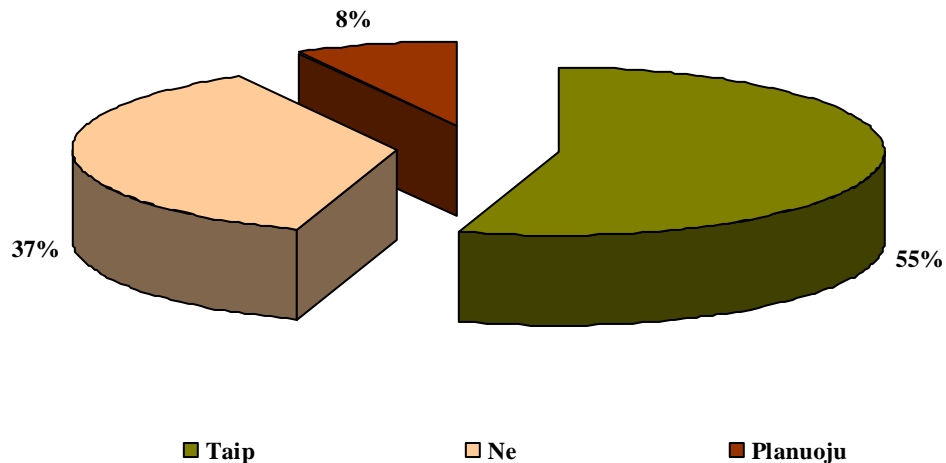
<i>Vieningos Europos Sąjungos veiksniai</i>		
	Lietuva	ES-27
Socialiniai klausimai	47%	26%
Kova su nusikalstamumu	41%	36%
Energetikos klausimai	36%	27%
Vidaus rinka	25%	15%
Europos užsienio politika	18%	17%
Imigracijos klausimai	17%	33%
Europos gynybos politika	15%	15%
Europos švietimo politika	15%	14%
Aplinkos klausimas	15%	33%
Moksliniai tyrimai	13%	15%
Solidarumas su skurdesniais regionais	12%	20%
Kultūros politika	7%	6%
Nė vienas iš šių	1%	1%
Kitas	1%	1%
N/N	1%	4%

A3 lentelė. Veiksniai, sąlygojantys ES stiprybę ateityje.

2006 m. atlikus Lietuvos gyventojų tyrimą⁴, nustatyta, jog daugiau nei pusė (55 proc.) visuomenės narių ėmėsi tam tikrų priemonių siekdami apsaugoti save, savo šeimą ar savo turtą (A1.7 paveikslas).

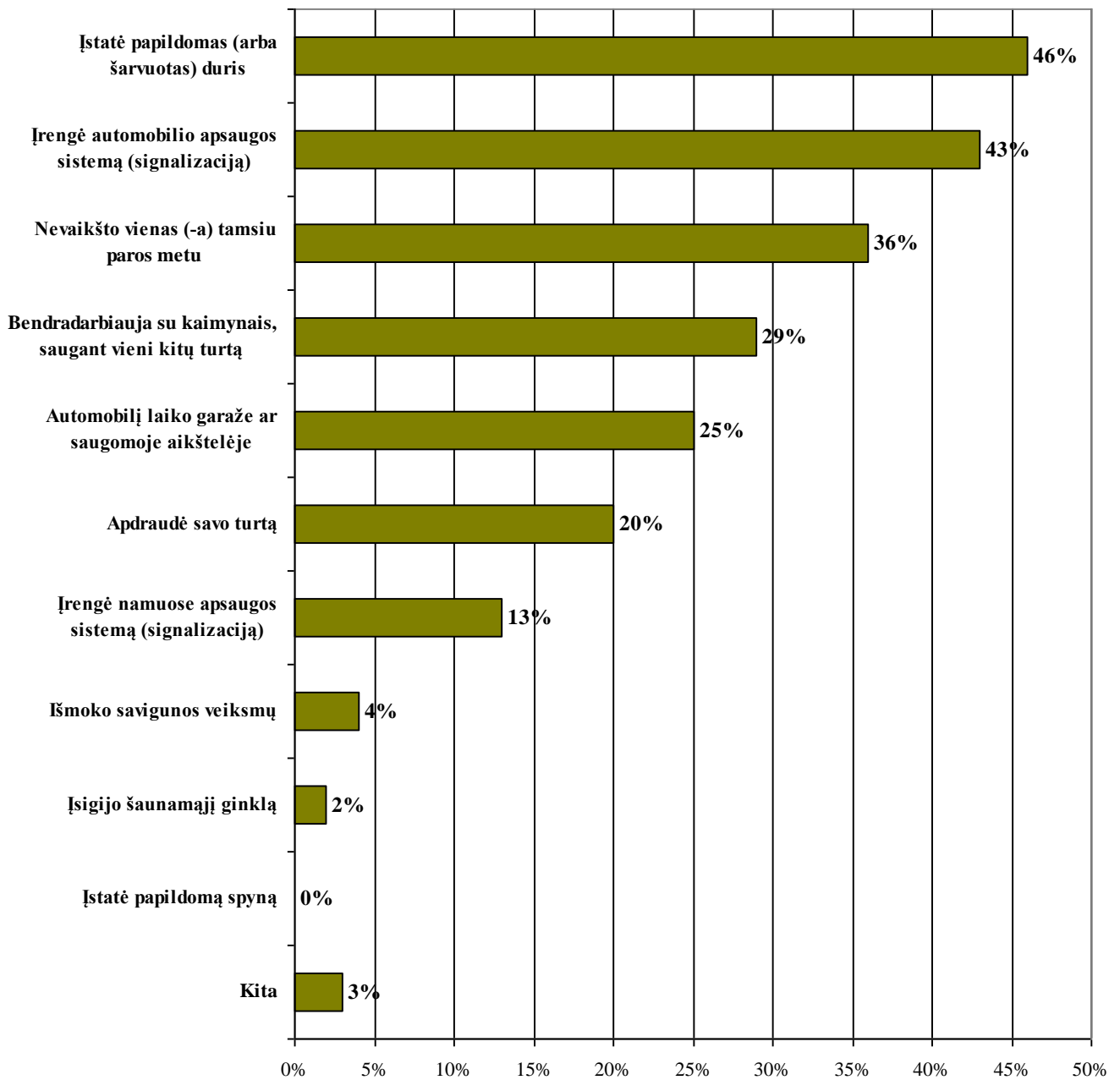
³ Standartinis Eurobarometras 68 / Ruduo 2007 – TNS Opinion & Social. Visuomenės nuomonė Europos Sąjungoje. 2007 m. ruduo. Šalies ataskaita. Lietuva. Europos Komisija. Interneto svetainė - http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb68/eb68_lt_nat.pdf. P. 35.

⁴ Sociologinis tyrimas „Viešojo saugumo įstaigų ir saugumo jausmo vertinimas“, 2006. Šaltinis: LR Vidaus reikalų ministerija. Prieiga per internetą: <http://www.vrm.lt/index.php?id=871>

A1.7 paveikslas. Atsakymai į klausimą ar ką nors padarė siekdami apsaugoti savo šeimą ar turtą.

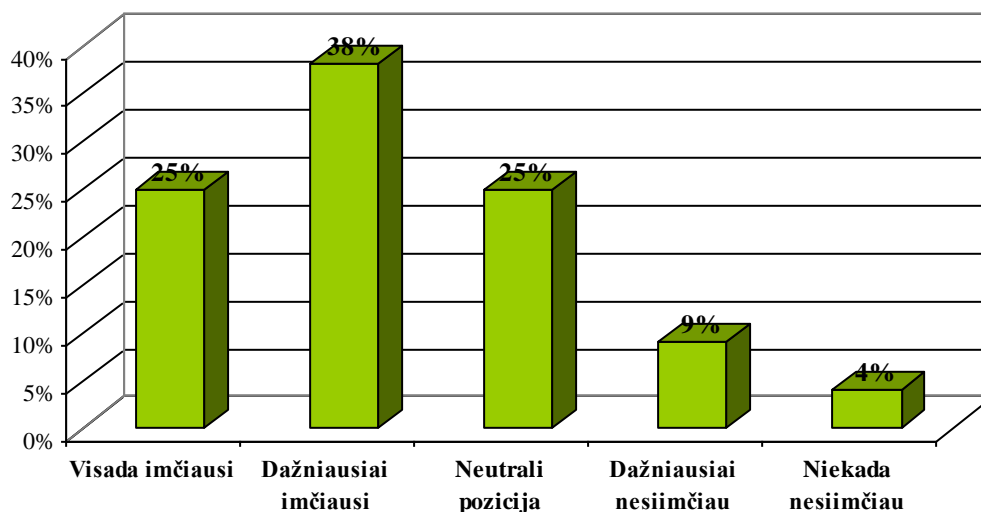
Beveik pusė (46 proc.) respondentų nurodė, jog siekdami apsaugoti save, savo šeimą ar/ir turtą įstatė papildomas arba šarvuotas duris, įrengė automobilio apsaugos sistemą (43 proc.), nevaikšto vienas (viena) tamsiu paros metu (36 proc.). Beveik kas trečias Lietuvos gyventojas (29 proc.) siekdamas apsisaugoti nuo nusikalstamos veikos, bendradarbiauja su kaimynais saugant vieni kitų turtą. Detali informacija apie visuomenės narių savisaugos priemonės pateikiama A1.8 paveiksle. Tyrimo metu buvo išsiaiškinta, jog labiausiai savo / savo šeimos / turto saugumu rūpinasi didžiausias pajams ir aukščiausių išsilavinimą turintys visuomenės nariai. Taip pat tie visuomenės nariai, kurie per pastaruosius 5 metus buvo tapę nusikaltimo aukomis.

A1.8 paveikslas. Savisaugos priemonės.

Gyventojų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būklės Lietuvoje situacijos analizė

Šiuo metu Lietuvoje yra atliktas keletas tyrimų⁵, kuriuose nustatyta, kiek bendruomenės nariai, gyventojai prisidėtų prie nusikaltimų prevencijos, ar nebūtų abejingi ir padėtų teisėsaugos institucijų pareigūnams. Žemiau esančiame paveiksle pateikiama informacija apie gyventojų nuostatų, susijusių su nusikalstamumo prevencijos pozicijomis, pasiskirstymo dėsningumus (A2 paveikslas).

A2 pav. Ar Jūs imtumėtės aktyvių veiksmų, kad užkirstumėte kelią nusikalstamai veikai / nusikaltimui, jei ji nėra nukreipta prieš jus ar jūsų šeimos narius? N=1001⁶

63 proc. respondentų nurodė, kad imtųsi aktyvių veiksmų, siekdami užkirsti kelią nusikalstamai veikai, kuri nėra tiesiogiai nukreipta prieš juos ar jų šeimos narius. Svarbu pabrėžti, kad ¼ visų apklaustųjų tai padarytų visada. Tikslinga pabrėžti ir tai, kad lyties atžvilgiu, nuostatos dėl nusikalstamumo prevencijos, reikšmingai nesiskiria: apklausti vyrų (65 proc.) ir moterys (61 proc.), sutiko su teikiniu, jog visada ar dažniausiai imtųsi aktyvių veiksmų, siekdami užkirsti kelią nusikalstamai veikai.

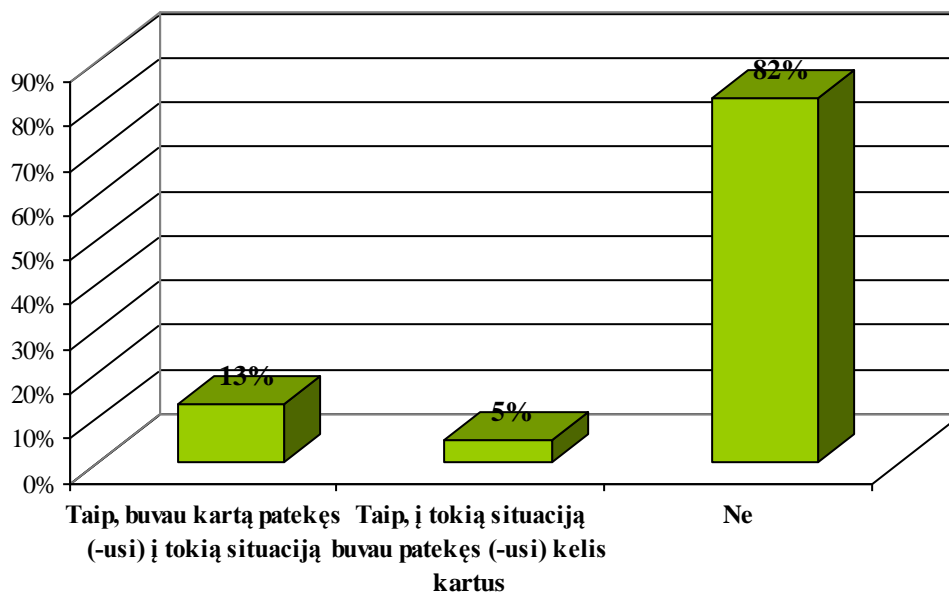
⁵ Dobryninas A., Gaidys V. Ar saugi Lietuvos visuomenė? (Lietuvos gyventojų viktimizacijos patirtis ir požiūris į baudžiamąją justiciją bei visuomenės saugumą) - Lietuvos Respublikos, Seimas Jungtinių Tautų vystymo programa. Vilnius, 2004, 92 p.; „Viktimizacijos patirtis Lietuvoje 2007 metais“. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro 2008 metų viktimologinis tyrimas. – Vilnius: NPLC, "VILMORUS", 2008.; „Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją“. Tyrimas atliktas Policijos departamento prie VRM užsakymu. 2008 m. Baltijos tyrimai.

⁶ „Viktimizacijos patirtis Lietuvoje 2007 metais“. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro 2008 metų viktimologinis tyrimas. – Vilnius: NPLC, "VILMORUS", 2008.

Analizuojant tyrimo rezultatus amžiaus atžvilgiu, paaiškėjo, jog kiek aktyviau pasiryžę prisidėti prie nusikalstamumo prevencijos yra asmenys, kurių amžius nuo 20 iki 29 metų. 71 proc. šio amžiaus grupės tiriamųjų imtūsi minėtų veiksmų. Skeptiškesni yra vyresnio amžiaus asmenys, kurie mažiau linkę imtis aktyvių veiksmų užkertant kelią nusikalstamai veikai. Amžiaus grupėje nuo 50 iki 59 metų pastarųjų buvo 13 proc., 60–74 metų – 19 proc.

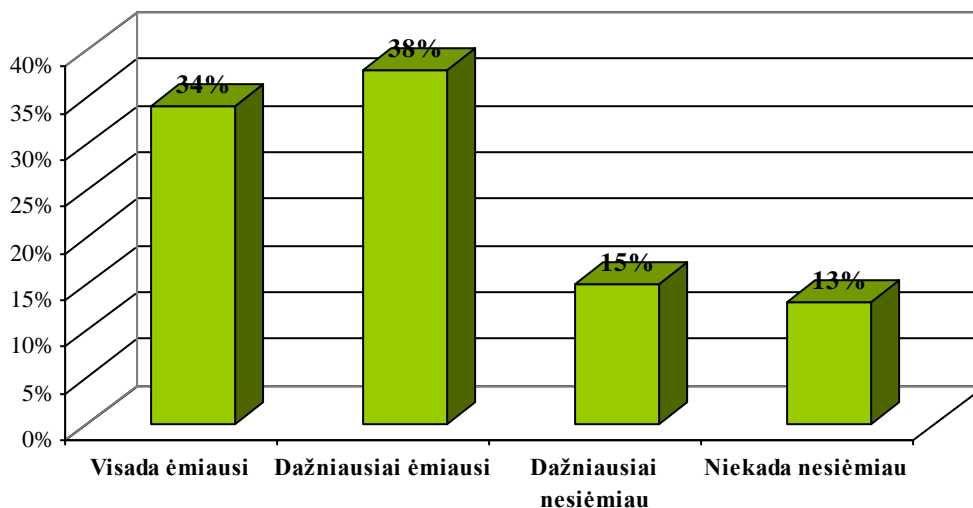
Svarbu paminėti ir tai, jog vilniečiai (31 proc.) bei kitų miestų gyventojai (28 proc.) labiau pasiryžę imtis minėtų veiksmų nei didžiųjų Lietuvos miestų (20 proc.) bei kaimų gyventojai (23 proc.).

Tyrimo duomenys parodė, kad 18 proc. tiriamųjų buvo patekę į situaciją, kurioje jie galėjo imtis aktyvių veiksmų, kad užkirstų kelią nusikalstamai veikai (A3 paveikslas).

A3 pav. Ar 2007 metais buvote patekęs (patekusi) į situaciją, kurioje galėjote imtis aktyvių veiksmų, kad užkirstumėte kelią nusikalstamai veikai/nusikaltimui? N=1001

Tolesnė duomenų analizė parodė, kad tarp asmenų, kurie buvo patekę į minėtą situaciją, didžioji dalis (72 proc.) nebuvo abejinga ir pasyvi – aktyviai reagavo, ėmėsi atitinkamų veiksmų, kad nusikalstama veika būtų užkardyta (A4 paveikslas). Įdomu ir tai, kad tarp visada besiiimančiųjų aktyvių veiksmų kiek aktyvesnės yra moterys, iš kurių 37 proc. visada ėmėsi minėtų veiksmų, tuo pat metu vyrų – 30 proc.

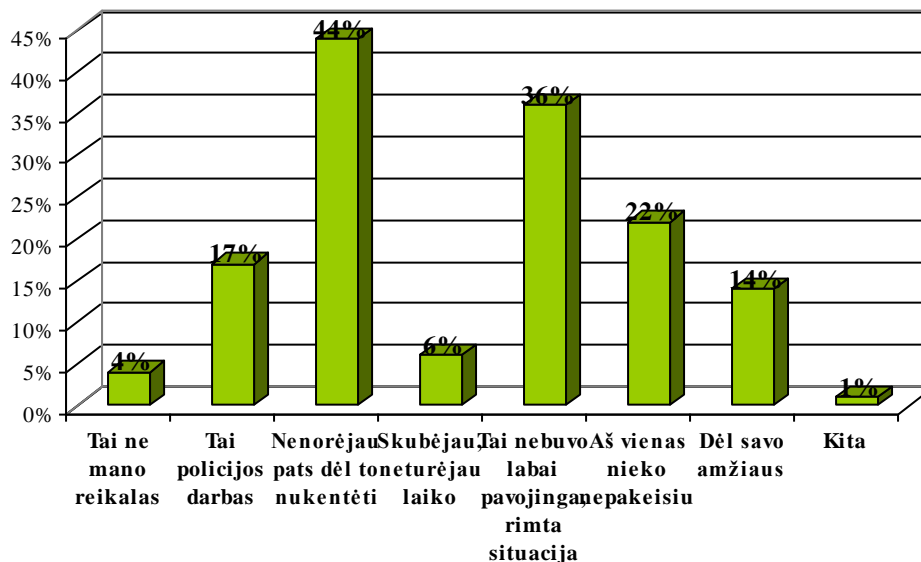
A4 paveikslas. Atsakymai (proc.) į klausimus, ar ėmėtės aktyvių veiksmų, kai galėjote tai padaryti? N=179

Analizuojant tyrimo duomenis amžiaus atžvilgiu, kiek išsiskiria asmenų nuo 20 iki 29 bei nuo 30 iki 39 metų, nuostatos: atitinkamai pirmoje grupėje 37 proc. asmenų visada ėmėsi veiksmų užkardant nusikalstamą veiką, o antroje – 56 proc.

Be to, tarp tų, kurie niekada nesiėmė minėtų veiksmų, nors ir buvo patekę į situacijas, kai galėjo imtis veiksmų užkardant nusikalstamą veiką, išskirtinos amžiaus grupės yra nuo 15 iki 19 (30 proc.) bei nuo 40 iki 49 metų (23 proc.).

Tyrimas parodė, kad vilniečiai (41 proc.) bei kitų miestų gyventojai (42 proc. (kurie visada ėmėsi aktyvių veiksmų) gerokai aktyvesni už kitų didžiųjų Lietuvos miestų (36 proc.) ir ypač kaimų (22 proc.) gyventojus.

Dažniausiai pasitaikanti priežastis, dėl kurios asmenys nesiima aktyvių veiksmų, kad užkirstų kelią nusikalstamai veiklai – tai baimė nukentėti patiems (44 proc.). Šis tyrimas parodė, kad 53 proc. gyventojų jaučiasi nesaugūs nuo nusikalstamų veikų, todėl nesaugumo jausmu gali būti paaiškinamas gyventojų nenoras pranešti apie pastebėtą nusikalstamą veiką. Galima daryti išvadą, jog gyventojai bijo būti įtraukti į konfliktą dėl nusikalstamos veikos, taip pat vengia keršto, persekiojimo ateityje, būgštauja, kad vėliau reikės liudyti ir kt. Kita priežastis – tai asmens vertinimas, kad tai nebuvo labai pavojinga, rimta situacija (36 proc.), nors tuo metu suprato, jog jie mato kaip daroma nusikalstama veika. Viena vertus, asmenys gali klysti dėl veikos pavojingumo, juk dažniausiai pastebi tik tam tikrą epizodą. Antra vertus, kyla klausimas, ar taip nekuriama asmeninė, vėliau ir visuomenės tolerancija nusikalstamoms veikoms kaip „nebylus pritarimas“. Gyventojų atsakymų, dėl kokių priežasčių nesiėmė jokių užkardymo priemonių nusikalstamai veikai, pasiskirstymas pateikiamas A5 paveiksle.

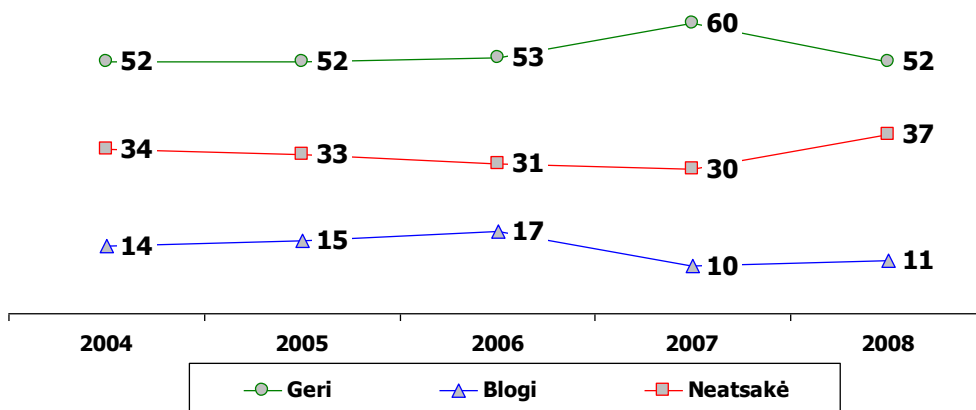

A5 paveikslas. Kodėl Jūs nesiėmėte aktyvių veiksmų, kai galėjote tai padaryti? N=117

Paminėtina tai, jog 22 proc. manė, kad jie vieni nieko nepakeis. Egzistuoja situacijų, kai pastebėjus nusikalstamą veiką geriau nesikišti, kad nepadidėtų nukentėjusiųjų skaičius, tačiau kiekvienu atveju galimi netiesioginiai pagalbos būdai, tokie kaip pasišalinimas iš konfliktinės situacijos ir iškvietimas teisėsaugos institucijų, įvykio detalių įsiminimas bei jų pateikimas policijos pareigūnams ir kt.

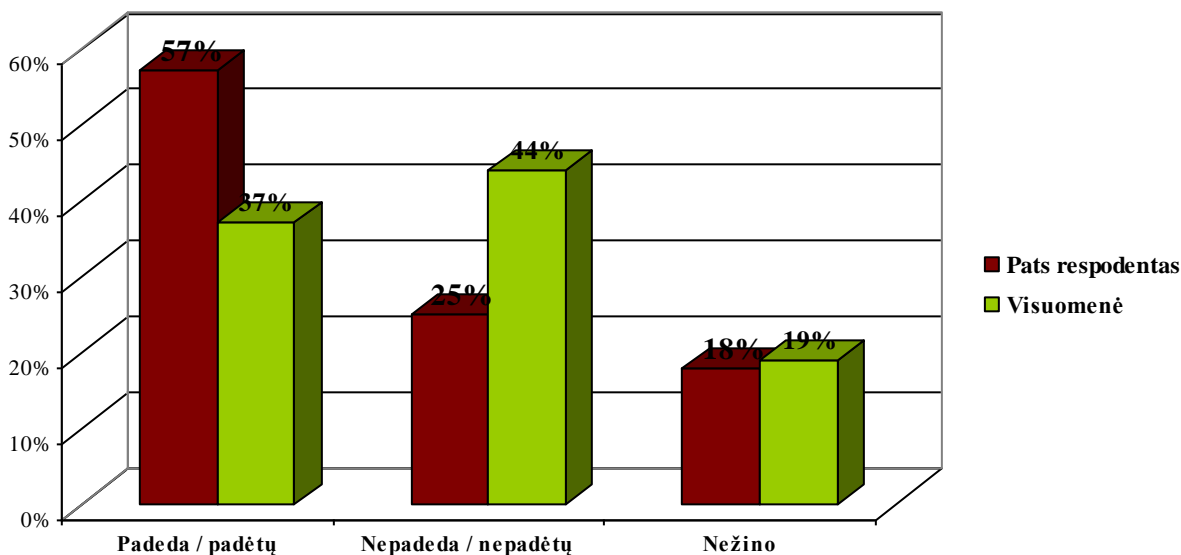
Tyrimų⁷ duomenys rodo, kad per pastaruosius metus (2006 – 2008 m.) policijos ir gyventojų santykiai gyvenamoje vietoje blogėja. Tik kas antras gyventojas (respondentas) nurodė, kad santykiai tarp jų ir vietos policijos yra geri. Be to, 2008 m. ženkliai padaugėjo asmenų, kurie neatsakė į klausimą, o tai taip pat neigiamas indikatorius, rodantis, jog policija nepakankamai skiria dėmesio bendravimui (darbui) su vietos gyventojais (A6 paveikslas).

⁷ „Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją“. Tyrimas atliktas Policijos departamento prie VRM užsakymu. 2008 m. Baltijos tyrimai - http://www.policija.lt/oldwww/apklausa/Policija-prezentacija%202008_files/frame.htm; „Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją“. Tyrimas atliktas Policijos departamento prie VRM užsakymu. 2007 m. Baltijos tyrimai - http://www.policija.lt/oldwww/apklausa/Policija-prezentacija%202007_files/frame.htm; „Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją“. Tyrimas atliktas Policijos departamento prie VRM užsakymu. 2006 m. Baltijos tyrimai. - http://www.policija.lt/oldwww/apklausa/Policija-prezentacija%202006_files/frame.htm; „Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją“. Tyrimas atliktas Policijos departamento prie VRM užsakymu. 2005 m. Baltijos tyrimai - http://www.policija.lt/oldwww/apklausa/Apklausa%202005_files/frame.htm.

A6 paveikslas. Policijos ir gyventojų (bendruomenės) santykiai jų gyvenamoje vietoje (proc.) 2004–2008 m.⁸

57 proc. respondentų yra pasiryžę padėti policijos pareigūnams užtikrinant viešąją tvarką. Be to, gyventojai mano, kad ir visuomenėje yra gana didelė dalis (37 proc.) aktyvių, pozityvių bendruomenės narių, kurie padeda ar padėtų užtikrinti viešąją tvarką.

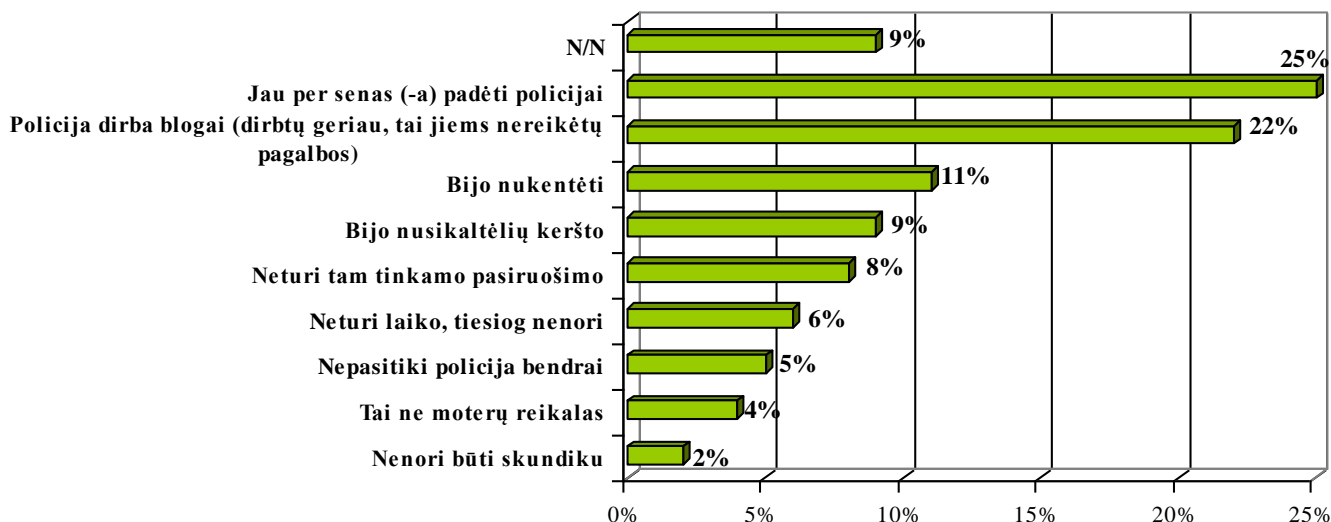

A7 paveikslas. Gyventojų nuomonė apie bendrai visuomenės ir jų pačių sutikimą padėti pareigūnams užtikrinti viešąją tvarką (proc.) 2008 m.

⁸ Tyrimas – „Lietuvos gyventojų apklausa apie policiją“. Tyrimas atliktas Policijos departamento prie VRM užsakymu. 2008 m. balandis – gegužė. Baltijos tyrimai.

Duomenų analizė parodė, kad 1/5 apklaustųjų neigiamai vertina policijos darbą bei mano, kad jei pastarieji dirbtų kaip jiems priklauso, tada ir pagalbos iš bendruomenės nereikėtų. Viena vertu, vis dar gaji ir pasitaikanti stereotipinė klaidinga nuomonė, kad veikų užkardymas – tai išskirtinai policijos prerogatyva. Kita vertus, policijos įstaigos turėtų daugiau dirbti su visuomene, kartu išaiškinant esminius saugios aplinkos kūrimo bei prevencijos organizavimo principus bendruomenėje, kai be jos narių pagalbos, paramos, aktyvaus – pozityvaus indėlio prevencija praktiškai pasmerkta.

Paminėtina tai, kad net 20 proc. apklaustųjų policijai nepadėtų, kadangi bijo nukentėti, bijo keršto. Tai daugeliu atvejų susiję su asmens saugumo jausmu, kurio formavimui, palaikymui teisėsaugos institucijos turi itin didelį poveikį. 25 proc. apklaustųjų nurodė esą jie yra per seni, kad padėtų (A8 paveikslas). Tačiau dažnam vyresnio amžiaus žmogui pagalba asocijuojasi su senais „draugininkų“ laikų metodais, kai reikėdavo patruliuoti užsirišus raudonus raiščius, sulaikinti nusikaltusius ir pan. Reikia skleisti visuomenei informaciją, kuri padėtų suvokti, kad pagalba ir prisidėjimas nebūtinai turi būti susijęs su tiesioginiu kontaktu užkardinant nusikalstamą veiką, sulaikant nusikaltėlių. Informacijos suteikimas teisėsaugai, dalyvavimas prevencinėse priemonėse, atskirose saugios aplinkos kūrimo programose ir t. t. – tai taip pat pagalba teisėsaugai. Be to, situacijos analizė parodė, kad savisaugos skatinimas, policijos rėmėjų, bendruomenės narių „parama“ orientuojama daugiau į vyresnio amžiaus asmenis (dažniausiai pensinio), kas nėra teisinga ir pragmatiška.

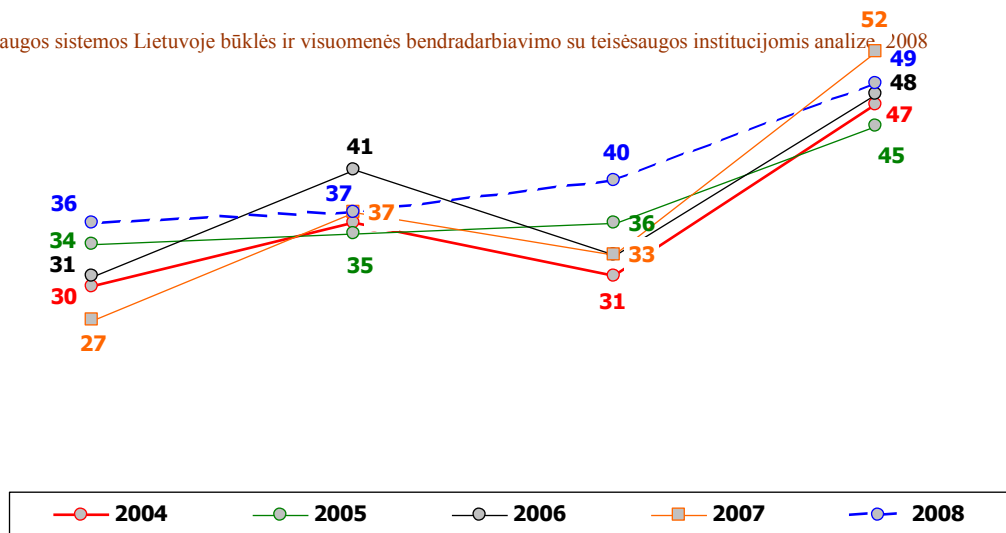

A8 paveikslas. Kodėl jūs nesutiktumėte padėti policijai? (N=253)

Tyrimo duomenys rodo, kad policijos įstaigos, jų pareigūnai nepakankamai dėmesio skiria darbui su bendruomenės nariais: tik 1/3 apklaustųjų mano, kad policija juos informuoja apie savo veiklą, t.y. bendruomenės nariai žino, ką daro policija, kaip panaudojami jų, kaip mokesčių mokėtojų pinigai. Dar vienas svarbus aspektas – tai darbas su nukentėjusiais asmenimis. Situacijos analizė rodo, kad kas antras gyventojas mano, kad policija stengiasi padėti nukentėjusiam asmeniui. Šis skaičius rodo itin ydingą darbo praktiką su nukentėjusiais (A9 paveikslas).

Be to, kalbant apie prevenciją, savisaugos priemonių diegimą per viktimologines prevencijos priemones, būtina pabrėžti, jog Lietuvoje itin stinga priemonių, kurios būtų nukreiptos į nukentėjusių asmenų „recidyviškumą“. Kitaip tariant, kai siekiant, kad asmuo dar kartą nenukentėtų nuo nusikalstamos veikos.

Visuomenės savisaugos sistemos Lietuvoje būklės ir visuomenės bendradarbiavimo su teisėsaugos institucijomis analizė, 2008

Policija išsamiai ir pakankamai informuoja visuomenę apie savo veiklą	Šiuo metu policija pagal savo išgales daro viską, kad užtikrintų visuomenės saugumą	Policijos pareigūnai greitai reaguoja į iškvietimus (atvyksta į įvykio vietą)	Policija stengiasi padėti nukentėjusiems nuo nusikaltėlių asmenims
--	--	--	---

A9 paveikslas. Ar jūs sutinkate, ar nesutinkate su šiais teiginiais apie policijos veiklą ? (% sutinkančių)

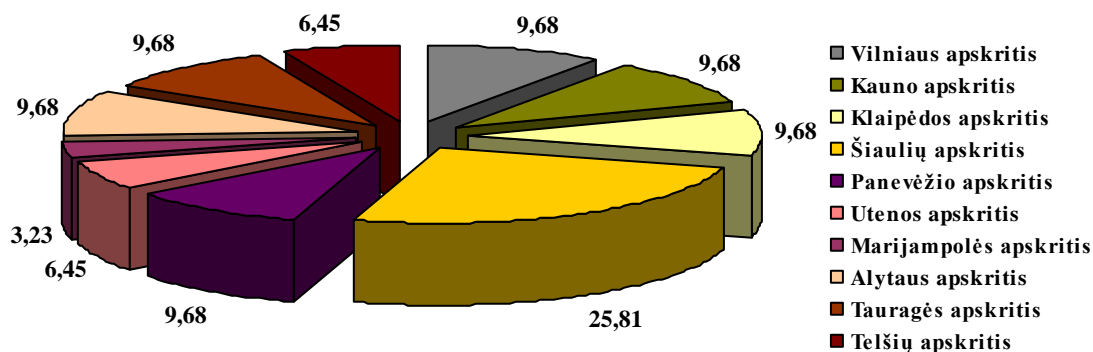
VERSLO SUBJEKTŲ LIETUVOJE SAVISAUGOS SISTEMOS YPATUMAI IR BENDRADARBIAVIMO SU TEISĖSAUGOS INSTITUCIJOMIS BŪKLĖS SITUACIJOS ANALIZĖ

Siekiant iširti Lietuvos verslo subjektų savisaugos sistemos ypatumus ir verslo subjektų bei teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būklę, jo pobūdį, problemas bei jų galimus sprendimo būdus, buvo atlikta Lietuvos teisėsaugos institucijų atstovų (Lietuvos policijos komisariatų Viešosios tvarkos skyrių, prevencijos skyrių / poskyrių darbuotojai) tyrimas. Teisėsaugos institucijų atstovų tyrimo uždaviniai:

- Iširti verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būklę;
- Nustatyti verslo subjektų, kurie bendradarbiauja su teisėsaugos institucijomis, veiklos sritis;
- Išsiaiškinti verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būdus;
- Atskleisti priežastis, dėl kurių verslo subjektai Lietuvoje ne visada ar ne tiek, kiek yra reikalinga, bendradarbiauja su teisėsaugos institucijomis;
- Atskleisti skatinimo mechanizmus, kurie paskatintų verslo subjektus daugiau / dažniau bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis;
- Iširti, kokie verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būdai būtų efektyviausi;
- Išsiaiškinti verslo subjektų Lietuvoje savisaugos priemones.

Šiems uždaviniams įvykdyti buvo pasirinktas Lietuvos teisėsaugos institucijų atstovų tyrimas, o ne verslo subjektų tyrimas, kadangi verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo reiškinys nėra populiarus bei paplitęs mūsų šalyje. Tuo atveju, jei būtų vykdoma Lietuvos verslo subjektų tyrimas, nebūtų įmanoma iširti probleminę situaciją, kuri yra svarbi šiai analizei. Todėl tyrimo tiksline grupe buvo pasirinkti teisėsaugos institucijų atstovai, kurie yra kompetentingi suteikti informaciją, paremtą jų praktine bei profesine veikla, ir atskleisti realią šios probleminės situacijos būklę bei galimus jos sprendimo būdus.

Lietuvos teisėsaugos institucijų tyrime dalyvavo visų apskričių policijos komisariatų atstovai, tačiau ne visų Lietuvos policijos komisariatų atstovai (iš 59 policijos komisariatų sutiko tyrime dalyvauti 31 Lietuvos policijos komisariatas). Žemiau esančiame paveiksle ir lentelėje pateikiama informacija apie tyrimo dalyvių pasiskirstymą pagal Lietuvos apskritis (B1 paveikslas, B1 lentelė).

B1 paveikslas. Respondentų pasiskirstymas pagal apskritis

Atsakymo variantas	N ⁹	% ¹⁰
Vilniaus apskritis	3	9,68
Kauno apskritis	3	9,68
Klaipėdos apskritis	3	9,68
Šiaulių apskritis	8	25,81
Panevėžio apskritis	3	9,68
Utenos apskritis	2	6,45
Marijampolės apskritis	1	3,23
Alytaus apskritis	3	9,68
Tauragės apskritis	3	9,68
Telšių apskritis	2	6,45
Viso	31	100

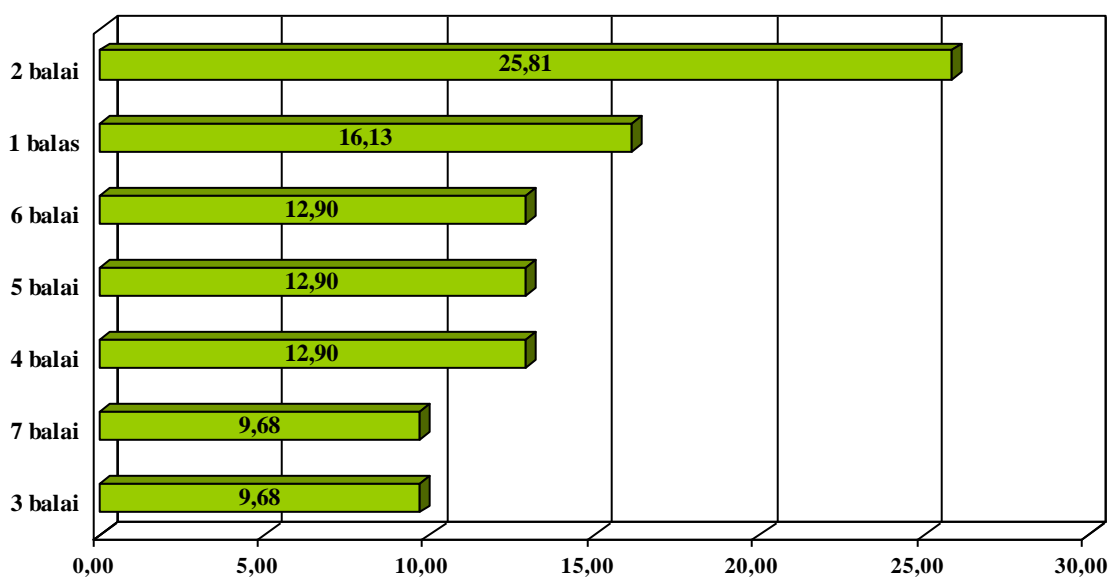
B1 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal apskritis

⁹ Dažnis

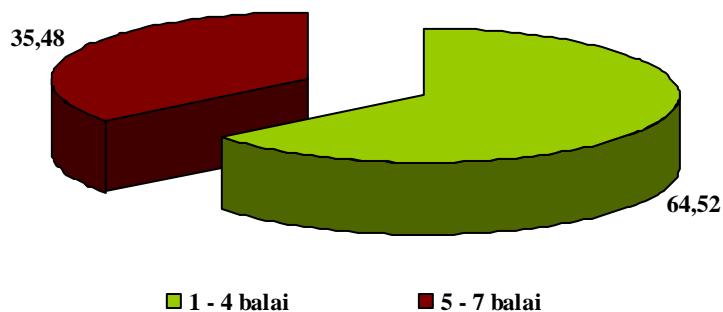
¹⁰ Procentinė dalis

Verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būklė, problemos, galimi sprendimo būdai

Siekiant išsiaiškinti verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būklę Lietuvoje tyrimo dalyvių buvo prašoma 10 balų sistemoje, įvertinti teisėsaugos institucijų ir verslo subjektų bendradarbiavimo būklę, pasitelkiant savo praktinę bei profesinę patirtimi, kur 10 balų reiškia verslo subjektai dažnai bendradarbiauja su teisėsaugos institucijomis nusikalstamumo prevencijos srityje, tiriant konkrečią nusikalstamą veiką ir pan., o 1 balas reiškia, kad verslo subjektai visiškai nebendradarbiauja su teisėsaugos institucijomis anksčiau minėtose srityse. Bendras verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo nusikalstamumo prevencijos srityje, tiriant nusikalstamas veikas ir kt., vertinimo balas buvo 3,58 iš 10. 35,48 proc. tyrimų dalyvių verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą įvertino žemiau nei vidutiniškai, t.y. nuo 1 iki 4 balo. Detali informacija apie vertinimo balų pasiskirstymą pateikiama žemiau esančiuose paveiksluose ir lentelėje (B2.1 paveikslas, B2.2 paveikslas, B2 lentelė).

B2.1 paveikslas. Bendravimo būklės vertinimas. Vertinimo balų pasiskirstymas.

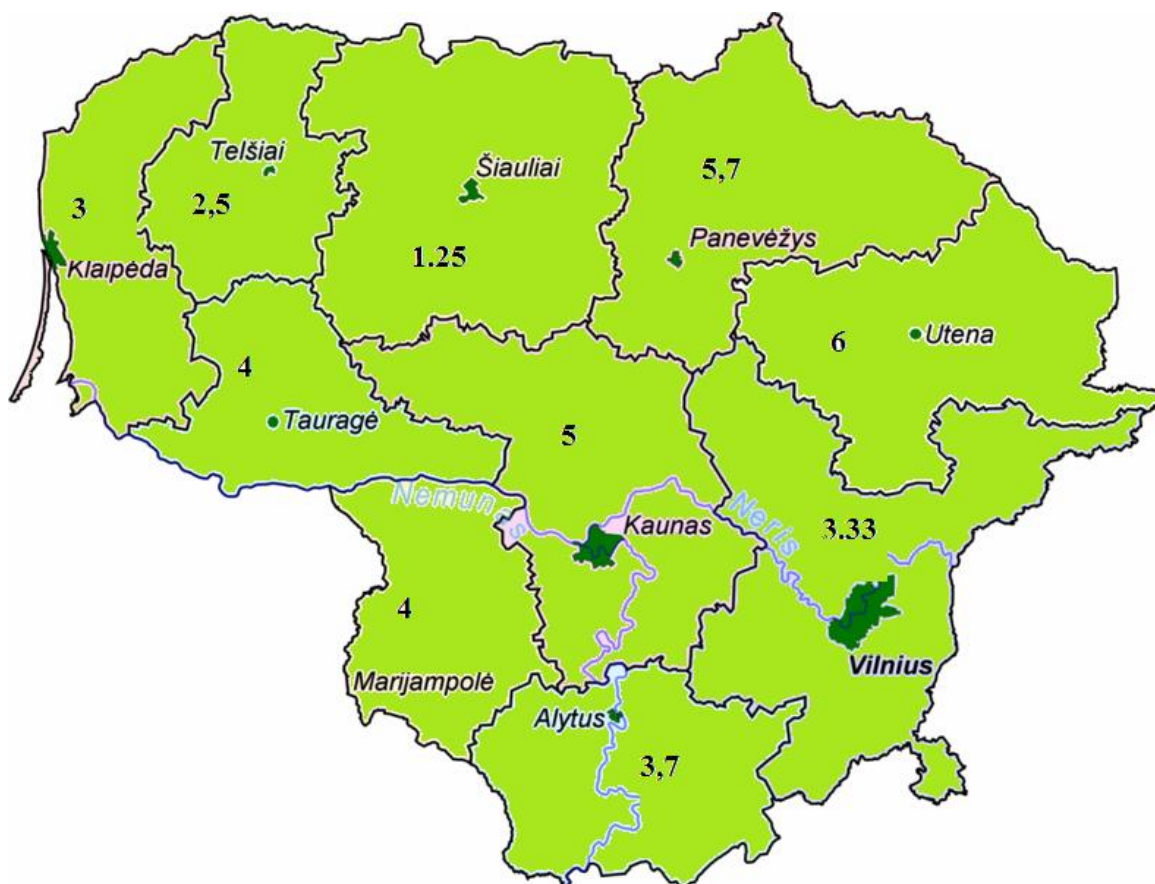

B2.2 paveikslas. Bendravimo būklės vertinimas. Vertinimo balų pasiskirstymas.

Atsakymo variantas	N	%	Suminis %
1 balas	5	16,13	16,13
2 balai	8	25,81	41,94
3 balai	3	9,68	51,61
4 balai	4	12,90	64,52
5 balai	4	12,90	77,42
6 balai	4	12,90	90,32
7 balai	3	9,68	100,00
Viso	31	100,00	

B2 lentelė. Bendravimo būklės vertinimas. Vertinimo balų pasiskirstymas.

Aukščiausiu verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būklės vertinimo vidurkis yra Utenos apskrityje, t.y. vidutinis vertinimo balas – 6, o žemiausias – Šiaulių apskrityje, t.y. 1,25 balai. Vidutinių vertinimo balų pasiskirstymas pagal apskritis vaizduojamas žemiau esančiame paveiksle (B3 paveikslas). Atskirų balų suteikimo pasiskirstymas skirtingose Lietuvos apskrityse pateikiamas B3 lentelėje.

B3 paveikslas. Vidutiniai vertinimo balai Lietuvos apskrityse

Balas / apskritis	1 balas	2 balai	3 balai	4 balai	5 balai	6 balai	7 balai	Viso
Vilniaus apskritis	0	1	1	0	1	0	0	3
Kauno apskritis	0	0	0	1	1	1	0	3
Klaipėdos apskritis	0	2	0	0	1	0	0	3
Šiaulių apskritis	4	3	0	0	0	1	0	8
Panevėžio apskritis	0	0	0	1	0	1	1	3
Utenos apskritis	0	0	0	0	1	0	1	2
Marijampolės apskritis	0	0	0	1	0	0	0	1
Alytaus apskritis	1	0	0	1	0	1	0	3
Tauragės apskritis	0	1	1	0	0	0	1	3
Telšių apskritis	0	1	1	0	0	0	0	2
Viso	5	8	3	4	4	4	3	31

B3 lentelė. Vertinimo balų pasiskirstymas Lietuvos apskrityse.

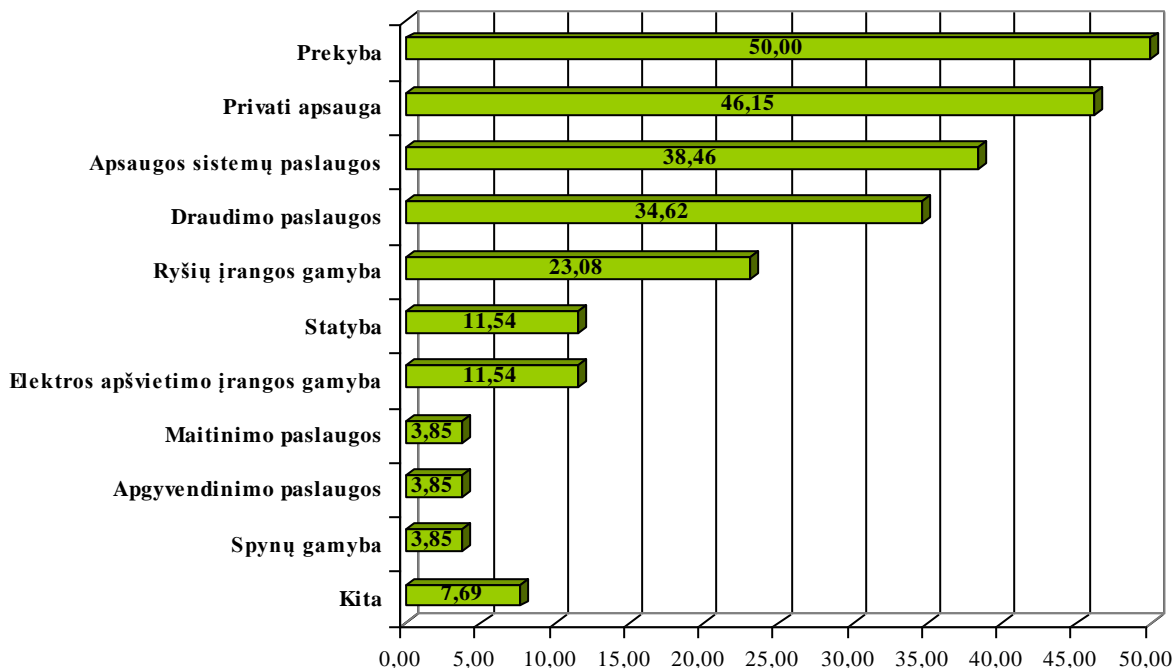
Kas antras tyrimo dalyvis nurodė, jog verslo subjektai, bendradarbiaujantys su teisėsaugos institucijomis nusikalstamumo prevencijos srityje, tiriant nusikalstamas veikas ir kt., užsiima prekybos veikla, 46,15 proc. – privačios apsaugos veikla, 38,46 proc. – apsaugos sistemų paslaugų veikla, 34,62 proc. – draudimo paslaugų veikla, 23,08 proc. – ryšių įrangos gamybos veikla. Detali informacija apie

verslo subjektų, bendradarbiaujančių su Lietuvos teisėsaugos institucijomis, ekonomines veiklas pateikiama žemiau esančiuose paveikslė ir lentelėje (B4 paveikslas, B4 lentelė).

Atsakymo variantas	N	%
Prekyba	13	50,00
Privati apsauga	12	46,15
Apsaugos sistemų paslaugos	10	38,46
Draudimo paslaugos	9	34,62
Ryšių įrangos gamyba	6	23,08
Elektros apšvietimo įrangos gamyba	3	11,54
Statyba	3	11,54
Spynų gamyba	1	3,85
Apgyvandinimo paslaugos	1	3,85
Maitinimo paslaugos	1	3,85
Kita ¹¹	2	7,69

B4 lentelė. Verslo subjektų, bendradarbiaujančių su teisėsaugos institucijomis, ekonominė veikla

¹¹ Skaldos gamyba ir kita veikla

B4 paveikslas. Verslo subjektų, bendradarbiaujančių su teisėsaugos institucijomis, ekonominė veikla

Plačiausias verslo subjektų, bendradarbiaujančių su teisėsaugos institucijomis nusikalstamumo prevencijos srityje, tiriant nusikalstamą veiką ir kt., ekonominės veiklos spektras yra Panevėžio (Spynų gamyba, ryšių įrangos gamyba, prekyba, statyba, elektros apšvietimo įrangos gamyba, privati apsauga, apsaugos sistemų paslaugos, draudimo paslaugos), Kauno (Ryšių įrangos gamyba, statyba, prekyba, maitinimo paslaugos, privati apsauga, apsaugos sistemų paslaugos, draudimo paslaugos) ir Tauragės (Ryšių įrangos gamyba, elektros apšvietimo įrangos gamyba, prekyba, privati apsauga, apsaugos sistemų paslaugos, draudimo paslaugos) apskrityse. Siauriausias verslo subjektų ekonominės veiklos spektras – Marijampolės (bendradarbiauja tik privati apsauga) ir Telšių (bendradarbiauja prekybos ir kita veikla užsiimančios įmonės). Detali informacija apie tai kokiomis veiklomis užsiima verslo subjektai, bendradarbiaujantys su teisėsaugos institucijomis, skirtingose Lietuvos apskrityse pateikiama B5 paveiksle.

B5 paveikslas. Verslo subjektų, bendradarbiaujančių su teisėsaugos institucijomis, ekonominė veikla skirtingose Lietuvos apskrityse.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiama informacija apie Verslo subjektų bendradarbiavimo su teisėsaugos institucijomis būdus (B5 lentelė).

Bendradarbiavimo būdai
• Keitimasis informacija
• Teisinių žinių suteikimas
• Informacijos pateikimas
• Saugios verslo aplinkos formavimas, kūrimas
• Leidimų išdavimo srityje
• Darbuotojų patikrinimas priimant į darbą
• Finansinė parama įgyvendinant prevencinius projektus, prevencines priemones
• Vykdydami savo tiesiogines pareigas (saugos tarnybos) padeda užtikrinti tvarką mieste
• Paremia finansiškai
• Įmonių vadovai ar darbuotojai padeda policijai kaip policijos rėmėjai, teikia informaciją, kartu patruliuoja
• Padeda įgyvendinti rengiamus prevencinius projektus, programas, priemones
• Informacijos platinimas
• Bendradarbiauja tiek, kiek jiems yra naudinga paslaugos (prekės) pardavimui
• Draudimo bendrovės bendradarbiauja siekiant nustatyti kaltininką apdrausto turto žalai išsireikalauti
• Bendros prevencinės priemonės nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų užkardinimui

• Saugios verslo aplinkos formavimas, kūrimas
• Sulaikę ar nustatė pažeidėją, praneša policijos pareigūnams
• Susitikinėja, susirašinėja ir keičiasi informacija abiem pusėms naudingais klausimais
• Teikia turimą informaciją apie asmenis, padariusius teisės pažeidimus. Dažniausiai informaciją teikia tik dėl juos liečiančių dalykų
• Informacijos užklauskimas
• Privačios apsaugos darbuotojai dirba užtikrinant viešąją tvarką masiniuose renginiuose kartu su policija
• Bendradarbiavimas vykdant vaikų vasaros užimtumo programą: rėmimas finansiškai bei produkcija
• Transporto paslaugos
• Paslaugų teikimas
• Apsaugos priemonių gamyba

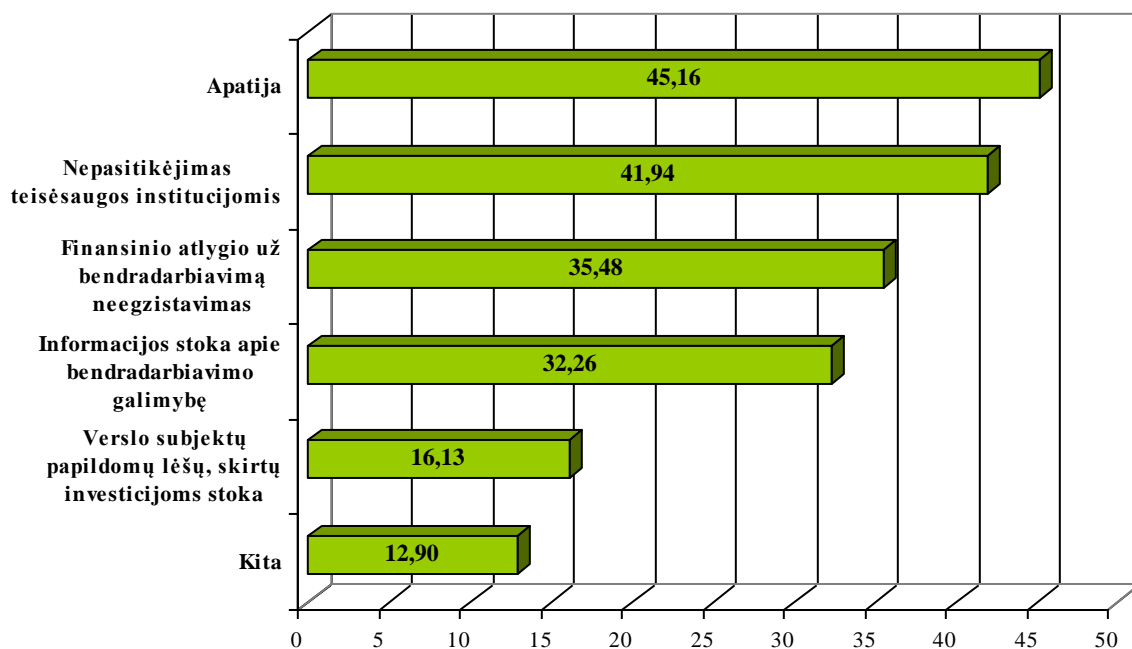
B5 lentelė. Verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būdai.

Teisėsaugos institucijų atstovų nuomone, verslo subjektai Lietuvoje ne visada ar ne tiek, kiek yra reikalinga bendradarbiauja dėl to, jog yra apatiški (45,16 proc.), nepasitiki teisėsaugos institucijomis (41,94 proc.), daugiau nei kas trečias tyrimo dalyvis mano, jog verslo subjektai nebendradarbiauja su teisėsaugos institucijomis dėl finansinio atlygio neegzistavimo (35,48 proc.) ir informacijos stokos dėl bendradarbiavimo galimybės (32,26 proc.). Detali informacija apie verslo subjektų nenoro bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis priežastis pateikiama B6 paveiksle ir B6 lentelėje.

Atsakymo variantas	N	%
Informacijos stoka apie bendradarbiavimo galimybę	10	32,26
Nepasitikėjimas teisėsaugos institucijomis	13	41,94
Verslo subjektų papildomų lėšų, skirtų investicijoms stoka	5	16,13
Finansinio atlygio už bendradarbiavimą neegzistavimas	11	35,48
Apatija	14	45,16
Kita ¹²	4	12,90

B6 lentelė. Verslo subjektų nebendradarbiavimo su teisėsaugos institucijomis priežastys

¹² verslo subjektai policiją laiko korumpuota ir jie yra teisūs; verslo subjektai neturi naudos iš tokio bendradarbiavimo; kitų įmonių nepalanki nuomonė apie verslo subjektą, bendradarbiaujantį su teisėsauga; sumažėjęs įmonių pelnas

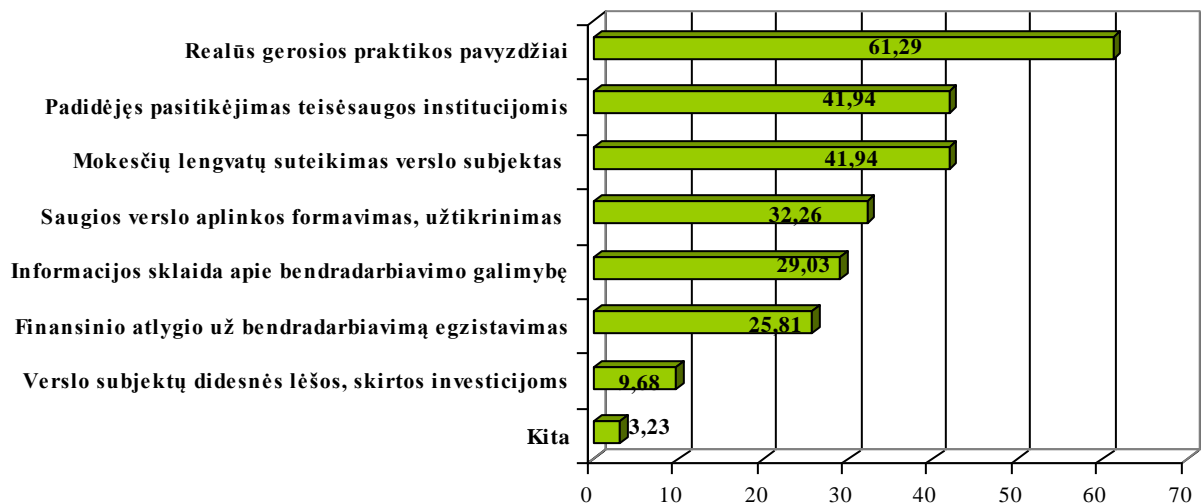
B6 paveikslas. Verslo subjektų nebendradarbiavimo su teisėsaugos institucijomis priežastys

Daugiau nei pusė tyrimo dalyvių (61,29 proc.) mano, jog verslo subjektus Lietuvoje dažniau bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis paskatintų realūs gerosios praktikos pavyzdžiai, jog bendradarbiavimas su teisėsaugos institucijomis mažina nusikalstamumo lygį, 41,94 proc. teigia, jog efektyvūs skatinimo mechanizmai būtų šie: mokesčių lengvatų suteikimas verslo subjektams už bendradarbiavimą su teisėsaugos institucijomis bei padidėjęs pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis (B7 lentelė, B7 paveikslas).

Atsakymo variantas	N	%
Realūs gerosios praktikos pavyzdžiai, jog bendradarbiavimas su teisėsaugos institucijomis, mažina nusikalstamumo lygį	19	61,29
Mokesčių lengvatų suteikimas verslo subjektams už bendradarbiavimą su teisėsaugos institucijomis	13	41,94
Padidėjęs pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis	13	41,94
Saugios verslo aplinkos formavimas, užtikrinimas	10	32,26
Informacijos sklaida apie bendradarbiavimo galimybę	9	29,03
Finansinio atlygio už bendradarbiavimą egzistavimas	8	25,81
Verslo subjektų didesnės lėšos, skirtos investicijoms	3	9,68
Kita ¹³	1	3,23

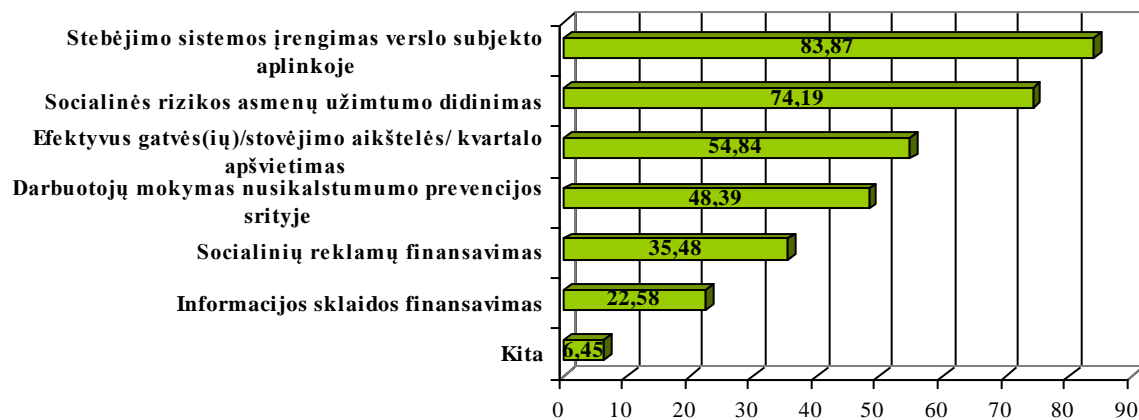
B7 lentelė. Skatinimo mechanizmai verslo subjektų bendradarbiavimui su teisėsaugos institucijomis

¹³ Nauda iš bendradarbiavimo su teisėsauga; nusikalstamų veikų tyrimų išlaidų dengimas (tam tikrų sistemų nemokamas įdiegimas ir pan.)

B7 paveikslas. Skatinimo mechanizmai verslo subjektų bendradarbiavimui su teisėsaugos institucijomis

Daugumo tyrimo dalyvių (83,87 proc.) efektyviu verslo subjekto bendradarbiavimo su teisėsaugos institucijomis būdu įvardino tai, jog verslo subjektai į(si)rengdami stebėjimo sistemas savo verslo aplinkoje pagelbėtų nusikalstamumo prevencijos, nusikalstamos veikos tyrimo atveju ir pan., 74,19 proc. - mano, jog įdarbindami socialinės rizikos asmenis, kas antras – pasirūpinę efektyviu gatvių, stovėjimo aikštelių ir / ar kvartalo apšvietimu. Detali informacija apie efektyvius bendradarbiavimo būdus, kuriais verslo subjektai galėtų prisidėti prie nusikalstamumo prevencijos ar tiriant nusikalstamą veiką ir pan. pateikiama B8 lentelėje ir B8 paveiksle.

B8 paveikslas. Efektyvūs verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būdai

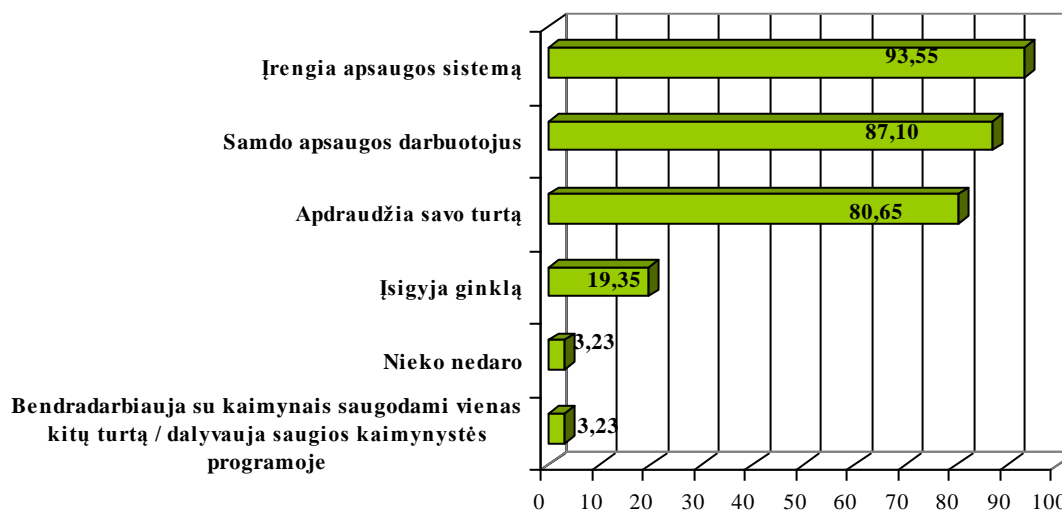
Atsakymo variantas	N	%
Stebėjimo sistemos įrengimas verslo subjekto aplinkoje	26	83,87
Socialinės rizikos asmenų užimtumo didinimas	23	74,19
Efektyvus gatvės(-ių)/stovėjimo aikštelės/ kvartalo apšvietimas	17	54,84
Darbuotojų mokymas nusikalstamumo prevencijos srityje	15	48,39
Socialinių reklamų finansavimas	11	35,48
Informacijos sklaidos finansavimas	7	22,58
Kita ¹⁴	2	6,45

B8 lentelė. Efektyvūs verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo būdai

¹⁴ Vaikų vasaros užimtumo skatinimas

Verslo subjektų savisaugos sistemos ypatumai

Siekiant ištirti verslo subjektų Lietuvoje savisaugos sistemos ypatumus tyrimo dalyvių buvo klausama apie priemones, kurias naudoja verslo subjektai siekdami apsaugoti patys bei apsaugoti savo turtą nuo nusikalstamos veikos. Daugumo tyrimo dalyvių nurodė, jog verslo subjektai Lietuvoje siekdami apsaugoti nuo nusikalstamo veikos įsirengią apsaugos sistemą (93,55 proc.), samdo apsaugos darbuotojus (87,10 proc.) bei apdraudžia savo turtą (80,65 proc.). Bendradarbiavimo su kaimynais saugant vienas kitų turtą principas / dalyvavimas saugios kaimynystės programoje tarp verslo subjektų Lietuvoje – nėra populiarus. Detali informacija apie verslo subjektų pasitelkiamas priemones savisaugai užtikrinti pateikiama B9 paveiksle ir B9 lentelėje.

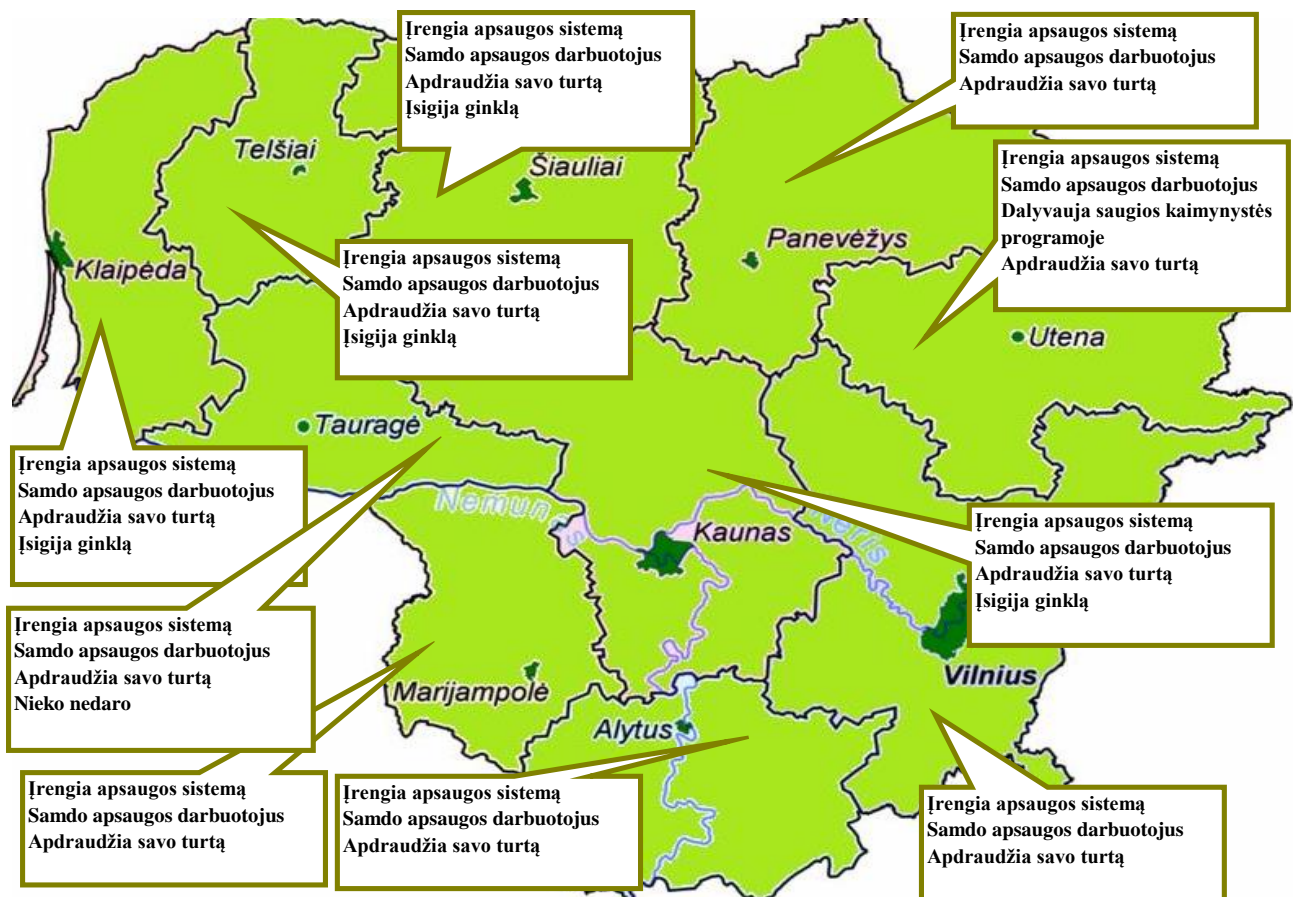

B9 paveikslas. Verslo subjektų savisaugos užtikrinimo priemonės

Atsakymo variantas	N	%
Įrengia apsaugos sistemą	29	93,55
Samdo apsaugos darbuotojus	27	87,10
Apdraudžia savo turtą	25	80,65
Įsigyja ginklą	6	19,35
Bendradarbiauja su kaimynais saugodami vienas kitų turtą / dalyvauja saugios kaimynystės programoje	1	3,23
Nieko nedaro	1	3,23

B9 lentelė. Verslo subjektų savisaugos užtikrinimo priemonės

Analizuojant Lietuvos verslo subjektų savisaugos priemonių naudojimą teritoriniu pūviu, didelių skirtumų neišskiriama. Visose apskrityse verslo subjektai naudoja anksčiau minėtas tris priemones, t.y. įrengia apsaugos sistemą savo verslo aplinkoje, samdo apsaugos darbuotojus bei apdraudžia savo turtą. Vienintelė apskritis, kurioje verslo subjektai siekdami apsaugoti savo turtą bendradarbiauja su kaimynais / dalyvauja saugioje kaimynystės programoje. Telšių, Šiaulių, Klaipėdos ir Kauno apskričių verslo subjektai, siekdami apsaugoti save ir savo turtą įsigyja ginklą (B10 paveikslas).

B10 paveikslas. Verslo subjektų naudojamos savisaugos priemonės skirtingose apskrityse

SAVISAUGOS FORMOS, JŲ PAPLITIMAS LIETUVOJE

Situacijos analizė parodė, iš vienos pusės, sąlyginai įvairių savisaugos formų buvimą, iš kitos pusės, atskleidė ne tik savisaugos sistemos Lietuvoje nebuvimą, bet pakankamas prielaidas jai kurti. Taigi atlikus situacijos analizę pateikiamos šios savisaugos skatinimo formos, prie kurių visiškai ar dalinai prisideda teisėsaugos institucijos:

- **Saugios kaimynystės programos** (projektai). Pastaruoju metu – tai viena iš populiariausių prevencinių (savisaugos) priemonių, kurių įgyvendinimui vis daugiau dėmesio skiria tiek policijos įstaigos, tiek savivalda (iniciatyvų apžvalga pateikiama žemiau).
- **Visuomeninės tarybos** prie Policijos įstaigų. Šių tarybų veiklos spektras itin platus ir reikšmingas kuriant savisaugos sistemą, t.y. saugios aplinkos kūrimas, eismo saugumo užtikrinimas, vaikų ir jaunimo užimtumas ir kiti aktualūs vietos bendruomenei klausimai.

Deja, nors prie visų policijos įstaigų jau veikia visuomeninės tarybos, vyksta jų narių susitikimai, tačiau jų indėlis į prevencinę veiklą praktiškai neapčiuopiamas, daugiau „popierinis“. Kaip pabrėžia policijos pareigūnai, visuomeninės tarybos yra daugiau formalaus pobūdžio, jų veikla daugiau deklaratyvi, skirta užsidėti „pliusą“ dėl neva vykdomos prevencinės veiklos. Pabrėžiama ir tai, kad bendruomenės nariams labai trūksta informacijos apie tarybų veiklą, apie jos įtaką bendruomenės problemų sprendimui. Todėl būtina imtis informacijos sklaidos priemonių, panaudoti socialinės reklamos priemones, taip pat organizuoti viešus visuomeninių tarybų posėdžius, kuriuose galėtų dalyvauti ne tik visuomeninės tarybos nariai, bet ir visi norintys bendruomenės gyventojai. Svarbu tai, kad taip būtų užtikrinamas ne tik tarybų „atsiskaitomumas“ prieš bendruomenės narius, informacijos sklaida, bet ir jų galėjimas pateikti savo siūlymus, pastabas dėl visuomenės saugumo gerinimo.

2008 m. buvo organizuoti seminarai, konferencijos, kurios tiesiogiai nagrinėjo visuomeninių tarybų tobulinimo klausimus. Apibendrintai pateikiamos šios rezoliucinės **rekomendacijos**, ką reikia daryti:

- organizuoti viešus visuomeninių tarybų posėdžius;
- bendruomenėms ir bendrijoms rodyti didesnę aktyvumą teisinio švietimo klausimais;
- ugdyti piliečių nepakantumą teisės pažeidimams, chuliganiškai vairuojantiems eismo dalyviams, viešosios tvarkos pažeidėjams;
- minėtų tikslų įgyvendinimui ir saugios aplinkos kūrimui siūlyti bendruomenėms ir savivaldybėms teikti projektus ES paramai ar kitų fondų lėšoms gauti;

- siekiant į prevencinės veiklos vykdymą įtraukti visuomenę, planuoti, kad rengiami ir įgyvendinami projektai, kurių pagrindiniai vykdytojai – policija, būtų įgyvendinami kartu su socialiniais partneriais;
- inicijuoti veikiančios teisinės bazės, reglamentuojančios apskrities viršininko įgaliojimus, keitimą, su tikslu gauti finansavimą apskrities nusikaltimų prevencijos ir kontrolės komisijos funkcijų atlikimui;
- inicijuoti veikiančios teisinės bazės, reglamentuojančios savivaldybių įgaliojimus, keitimą, su tikslu užtikrinti savivaldybėse veikiančių visuomeninių tarybų prie teritorinių policijos komisariatų veiklos pastovų finansavimą;
- skatinti savivaldybes remti visuomenines tarybas, stiprinti visuomeninių tarybų ir policijos įstaigų tarpusavio bendradarbiavimą, keitimąsi idėjomis bei nuomonėmis;
- apskrities tinklalapyje sukurti informacijos keitimosi ryšius tarp apskrities visuomeninių tarybų apie jų vykdomą veiklą, nusikaltimų prevenciją, savisaugą, paramą nusikaltimų aukoms ir kt. Šią informaciją visuomenei skleisti per kitas visuomenės informavimo priemones.
- ir kt.¹⁵
- **Vaizdo stebėjimo sistemų panaudojimas.** Vilniaus miesto savivaldybė su policijos atstovais ir stebėjimo sistemą įrengusios bendrovės “Fima” specialistais, atlikę efektyvumo analizę, priėjo išvadą, kad prevencinė stebėjimo sistema nusikalstamumą sumažina iki 61 proc. Pastebėta, jog nusikalsti linkę asmenys, žinodami, kad yra įrengtos kameros, vengia šių vietų.¹⁶

Pabrėžtina ir tai, kad užsienio šalių praktika pavirtina aukščiau minėtus faktus. Taigi daugybė miestų visame pasaulyje rūpinasi gyventojų ir svečių saugumu pasitelkdami vaizdo stebėjimo kameras. Bene didžiausias viešas stebėjimo kameromis tinklas įrengtas Didžiosios Britanijos sostinėje Londone. 24 miesto rajonuose 2008 metų pradžioje jau buvo įrengta daugiau kaip 10 tūkst. kamerų. Londone kamerų tinklas sukurtas IP technologijos pagrindu ir yra analogiškas Klaipėdoje įdiegtiems sprendimams. Nors kai kurie skeptikai kamerų efektyvumu dvejoja, remiantis Londono Scotland Yard duomenimis, kamerų įrašai padėjo tiriant 15-20 proc. Londono gatvėse įvykdytų nusikaltimų. Vaizdo stebėjimo sistemos nauda buvo itin naudinga 2005 metais tiriant teroristų išpuolį Londono metro.

¹⁵ Utenos apskrities visuomeninių tarybų konferencijos „Problemos dydis priklauso nuo požiūrio į ją“ 2008 05 15 d. Rezoliucija
<http://www.utena.aps.lt/ava/selectPage.do;jsessionid=A818DDB2A6B460099030E13EB5707048?docLocator=6108F219476811DD92F3746164617373&inlanguage=lt&pathId=533>

¹⁶ Interneto svetainė - <http://kauno.diena.lt/dienrastis/kita/vaizdo-kameru-kaune-dar-teks-palaukti-24447>

Kamerų užfiksuoti vaizdai padėjo policijai išaiškinti ir sugauti teroristinio išpuolio organizatorius. Didžiojoje Britanijoje kamerų tinklai įrengti ne tik Londone – milijonai lėšų skiriamos kitų šalies miestų viešo stebėjimo sistemoms įrengti. Londono pėdomis pasekė ir Niujorkas (JAV). 2007 m. mieste įrengtos pirmosios 115 kamerų, o iki 2010 metų pabaigos viešajai tvarkai prižiūrėti turėtų būti įrengta per 3 tūkst. kamerų¹⁷.

Paminėtina ir tai, kad Lietuvoje vaizdo stebėjimo sistemos per savisaugos programas diegiamos daugelyje didesnių Lietuvos miestų. Pvz., vykdant prevencijos programą „Saugus miestas“ Biržų rajono savivaldybė skyrė lėšas ir Biržuose įrengė vaizdo stebėjimo sistemą, kurios paskirtis - taikant naujas ir pažangias technologijas užtikrinti gyventojų saugumą mieste. Šilalės rajono savivaldybės taryba, visuomenės saugumo labui, vieningai priėmė sprendimą skirti atitinkamą finansavimą dėl vaizdo stebėjimo sistemos įdiegimo Šilalės mieste su perspektyva - ateityje ją išplėsti ir didesniuose rajono seniūnijų centruose.

- **Priemonės, programos nukreiptos į vaikų savisaugos skatinimą.** Policijos įstaigų ataskaitų, planų¹⁸, taip pat socialinių partnerių (savivaldybių, nevyriausybių, viešųjų įstaigų¹⁹ ir kt.) praktikos analizė parodė, kad dažniausiai taikomos priemonės (akcijos) – nukreiptos į vaikų saugaus eismo organizavimą, t. y. jų kelionę iš namų į mokyklą (pvz., „Saugokite jaunas gyvybes keliuose“²⁰, rugsėjo mėnesio saugaus eismo akcija „Saugiai į mokyklą – saugiai į namus“). taip pat per įvairūs piešinių ar amatų konkursai, taip pat pilietinio ar teisinio švietimo šventės (pvz., „Temidė“), akcija „Būk matomas, būk saugus“, kai policijos pareigūnai per šventes, apsilankymus švietimo įstaigose vaikams dalina atšvaitus, moko saugaus eismo taisyklių ir kt.;
- „Patarimai, kaip apsaugoti save ir savo turtą“²¹, „Patarimai tėvams ir vaikams“, „Naudingi patarimai gyventojams“, „Policija informuoja“ ir panašiais pavadinimais rubrikų (skyrių) galima rasti bene kiekvienoje **policijos įtaigų interneto svetainėje**. Tai viena iš labiausiai paplitusių informacijos pateikimo, platinimo formų, tačiau ji prieinama tik tam tikrai potencialių ar esamų nukentėjusių asmenų grupei, t. y. tai, kuri moka ir naudojami internetu, tai

¹⁷ Projekto „Saugus miestas“ interneto svetainė - <http://www.saugusmiestas.lt/lt/apie-projekta/projekto-aprasymas.html>

¹⁸ Policijos komisariatų 2008–2010 metų strateginiai veiklos planai (formos A, B). Policijos komisariatų metinės veiklos ataskaitos.

¹⁹ Vaiko savisauga / <http://www.nplc.lt/vz/vz5/vaiku-saugumas/vaiko-savisauga.htm>

²⁰ Lietuvos moksleivių konkursą „Saugokite jaunas gyvybes keliuose“ skelbia LR švietimo ir mokslo ministerija, Policijos departamentas prie LR vidaus reikalų ministerijos ir Lietuvos automobilių kelių direkcija prie LR susisiekimo ministerijos. Jaunųjų dviratininkų varžybos „Saugus ratas“ yra Lietuvos moksleivių konkurso „Saugokite jaunas gyvybes keliuose“ sudėtinė dalis.

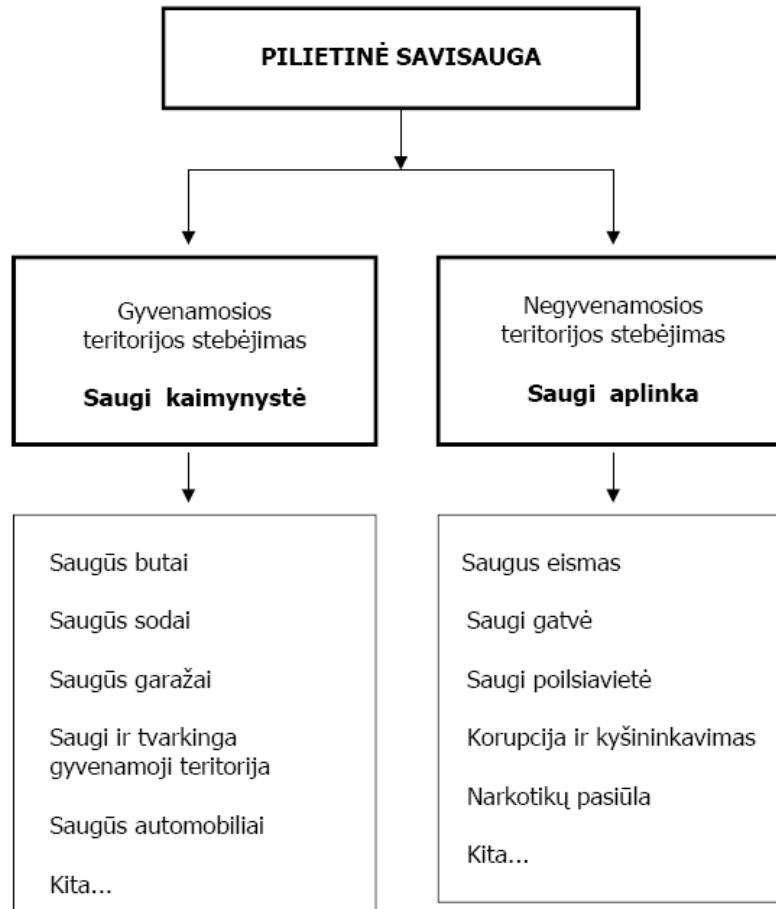
²¹ Pvz., Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras ir Viešosios policijos apsaugos skyriai 2006 metais išleido leidinį "Kaip apsaugoti save ir savo turtą" (56 p.), taip kitas Policijos departamento leidinys – <http://www.policija.lt/oldwww/info/apsauga.pdf>

daugiau jauno amžiaus asmenys, išmanantys informacines technologijas. Kita forma – tai informaciniai leidiniai, **orientuoti į piliečių savisaugą²², jos skatinimą bei savalaikių apsaugos priemonių ėmimąsi**, kurie parengti Policijos departamento, taip **informacijos pateikimas spaudoje skelbimų forma**, ypač regioninėje spaudoje, taip pat **informacijos paskelbimas informacinėse lentose**, t. y. laiptinėse, sodų bendrijose ar gyvenvietėse ar pan., be to, **lankstinukų forma**, kai jie platinami tiek per policijos įstaigas, tiek mieste ar paprastojo pašto pagalba;

- **Savisaugos priemonių skatinimas per „socialinę reklamą“** – tai sąlyginai nauja ir efektyvi prevencinė priemonė, kuri pastaruoju „televizijos viešpatavimo“ laikotarpiu itin patraukli. Socialinė reklama gali būti naudinga ir skatinant kurti „saugios kaimynystės“ programas, ir imantis savalaikių turto apsaugos priemonių, ir siekiant apsisaugoti nuo sukčių.
- **Savisaugos programos, kurias kuria ir kuruoja nevyriausybines organizacijos (NVO), viešosios įstaigos.** Pvz., Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro (toliau – NPLC) programa „**Pilietinė savisaugos iniciatyva**“ – tai viena iš NPLC vykdomų programų, kurios tikslas – skatinti savisaugos programų kūrimą bendruomenėse, stiprinti visuomenės ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą. Šiuo metu pagrindinės veiklos orientuotos į informacinę, metodologinę pagalbą suinteresuotiems subjektams. Programos prioritetai²³:
 - Saugios kaimynystės ir saugios aplinkos skatinimas;
 - Bendradarbiavimas tarp teisėsaugos, savivaldybės institucijų ir gyventojų;
 - Supažindinimas su teigiama Lietuvos ir užsienio šalių patirtimi vykdant panašias programas.

²² Savisauga paprastai suprantama kaip sąmoningas gebėjimas išvengti žalingų poveikių organizmui, sveikatai. Maža to, savisauga saugo ne tik asmens fizinį statusą, bet ir socialinę, kultūrinę būtį, asmenybės prestižą, garbę. Žmogui tampant vyresniam, didėjant patirčiai, stiprėjant dorai, instinktas perauga į asmenybės savireguliaciją. **L. Jovaiša**. Savisaugos įgymis ir jo ugdymas. ACTA PAEDAGOGICA VILNENSIA. Vilniaus universitetas, 2002 Nr. 9, p. 228.

²³ Daugiau informacijos apie programą bei jos vykdomas priemones (veiklas) – NPLC interneto svetainė <http://www.nplc.lt/pr12.html>.

C1 paveikslas. Pilietinės savisaugos schema

Savisaugos ir saugumo įgyvendinimo prevencinės priemonės, įgyvendinamos Lietuvos policijos įstaigose.

Šalyje kasmet daugėja įkurtų saugios kaimynystės grupių, o tai rodo vis didėjantį bendruomenių norą savo pastangomis ir jėgomis prisidėti prie jų gyvenamosios vietovės saugumo didinimo. Šalies prevencijos padalinių duomenimis, Lietuvoje 2005 metais buvo 77, 2006 m. – 121, o 2007 metais – 156 saugios kaimynystės grupės. Daugiausia jų yra įkurta Šiaulių apskrityje – 57. Palyginimui pateiktinas saugios kaimynystės grupių skaičius ir kitose apskrityse: Vilniaus – 31, Panevėžio – 15, Klaipėdos – 14, Kauno – 12, Telšių – 10, Utenos – 9, Marijampolės – 7, Alytaus – 1.²⁴

Vilnius

2008 m. Vilniaus miesto vyriausiam policijos komisariate (VPK) vykdomas prevencinis projektas „**Saugi kaimynystė**“. Projekto tikslas – skatinti vietinės bendruomenės aktyvumą, pilietiškumą, bendradarbiavimą su policijos nuovados ir seniūnijos darbuotojais nusikalstamumo prevencijos srityje, siekiant saugios aplinkos formavimo iniciatyvą palaipsniui perduoti aktyviems bendruomenės nariams.

Pabrėžiama, kad „saugi kaimynystė“ – tai kaimynų bendradarbiavimas vieno su kitu, su policija bei savivaldybe stiprinant saugumą jų gyvenamojoje vietovėje.

Yra parengtos saugios kaimynystės grupių kūrimo rekomendacijos, t. y. 8 pakopų veikla^{25, 26}.

²⁴ Interneto svetainė - http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_administravimo_dep/GK-seniunai-taisyta-T.doc

²⁵ 1. Susipažinkite su savo kaimynais. Pasikeiskite telefono numeriais, kad esant reikalui galėtumėte nesunkiai juos surasti, lankstinuko kitoje pusėje susirašykite kaimynų duomenis. 2. Susiraskite Jūsų teritoriją prižiūrinčio apylinkės inspektoriaus telefono numerį ir susitarkite dėl susitikimo. 3. Pasiruoškite šiam susitikimui, užpildydami pasiūlytą testą, aptarkite jį su kaimynais ir parodykite pareigūnui. Pasirašykite saugios kaimynystės sutartį, kurią pasiūlys pareigūnas. 4. Siekdami padidinti namo (kiemo) saugumą, kartu su kaimynais aptarkite ir sudarykite priemonių planą, kurį norėtumėte įgyvendinti kartu su policijos bei seniūnijos darbuotojais, ir jiems jį pateikite. 5. Skatinkite savo kaimynus nebūti abejingus kreiptis į policiją pamačius nusikaltimą ar kitą teisės pažeidimą, pasirūpinkite, kad jaunimas jūsų gyvenamojoje teritorijoje turėtų kuo užsiimti. 6. Išvalykite savo kaimyniją! Į šią veiklą įtraukite visus – vaikus, paauglius, pagyvenusius žmones. Grafitai, šiukšlės, apgriuvę pastatai, apleisti automobiliai praneša potencialiems nusikaltėliams, kad jūs nesirūpinate savo gyvenamosios aplinkos saugumu, sudarote sąlygas kilti nusikaltimams. Kreipkitės į seniūną ar tam tikrą savivaldybės padalinį prašydami jų pagalbos išspręsti šias problemas. 7. Suderinkite su kaimynais, parinkite vietą ir pakabinkite stendą su saugios kaimynystės ženklu. Jis informuos potencialius nusikaltėlius, kad namą ir kiemą saugo vieningi ir budrūs kaimynai. 8. Pasikonsultuokite su policijos, seniūnijos ar draudimo specialistais apie priemones, padėsiančias padidinti gyvenamosios aplinkos saugumą ir inicijuokite jų įgyvendinimą.

²⁶ 2008 metais Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos ir Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras išleido informacinį leidinį "Prevencija. Policija ir visuomenė." Nr. 23 (56 p.).

Vilniaus apskrities vyriausiasis policijos komisariatas sukūrė socialinės reklamos „Saugi kaimynystė“ klipą²⁷, kuris transliuotas ne tik per televiziją, platintas internetu, bet ir demonstruojamas Vilniaus miesto visuomeniniame transporte.

Vilniaus m. 5 PK rekomenduoja burtis į saugios kaimynystės grupes, aktyviai įsijungti į nusikalstamumo prevenciją. Siekiama sudaryti laiptinės, namo, gatvės ar kiemo gyventojų saugios kaimynystės grupes, kurių tikslas – bendromis jėgomis sukurti saugią gyvenamąją aplinką. Pirmieji projektai buvo įgyvendinami jau 2004 m. liepos mėnesį. Šis projektas veikia susibūrusios Nugalėtojų gatvės bendruomenės teritorijoje²⁸.

Nuo 2004 metų Vilniaus apskrities VPK 1 policijos komisariatas kartu su UAB „TELE 2“ įgyvendina prevencinę programą „**Pilietiškiausias pilietis**“, kurios tikslas – įgyvendinti į socialinį teisingumą orientuotas priemones, skatinančias žmones aktyviau bendradarbiauti su policijos pareigūnais atskleidžiant neteisėtas veikas. Pareigūnai, vykdydami šią programą, ragina piliečius aktyviau saugoti savo ir kaimynų turtą, telktis į „Saugios kaimynystės“ grupes, nelikti abejingus aplinkinių nelaimėi²⁹.

Paminėtina ir tai, kad kiekvienais metais Vilniuje, kaip ir kituose Lietuvos miestuose organizuojama „periodinė“ prevencinė saugumo, savisaugos skatinimo priemonė „**Saugiai į mokyklą – saugiai į namus**“ (nuo rugsėjo 1 d. iki 9 d.). 2008 m., vykdant saugaus eismo akciją, prie 37 Vilniaus rajono bendrojo lavinimo mokyklų (ties mokyklomis, perėjomis, sankryžomis, avaringose vietose) nuo 7 val. buvo dislokuoti policijos pareigūnų budėjimo postai siekiant užtikrinti saugų moksleivių patekimą į mokymo įstaigas. Mokiniamis išdalinta apie 800 atšvaitų, išaiškinta jų naudojimo tvarka ir nauda. Šių prevencinių priemonių metu eismo įvykių, kuriuose būtų nukentėję moksleiviai, neužfiksuota.

Suprantama ir tai, kad Vilniuje koncentruojasi didžiausios, ilgiausiai trunkančios savisaugos skatinimo programos, akcijos, kurias įgyvendina ir nevyriausybinės organizacijos (toliau – NVO), vykdančios įvairiausias prevencinio pobūdžio programas ir projektus. Pvz., NPLC kampanija „**Nebūk šešėlyje**“, kuri vykdyta 2006–2008 m. Specialieji kampanijos tikslai: atkreipti visuomenės dėmesį į nepilnamečių nusikalstamumo problemą ir paskatinti savo veiksmais prisidėti prie problemos mažinimo bei tolerancijos jaunam žmogui didinimo; skatinti jaunimo savimonę, atsakomybės ir bendrumo jausmą, neabejingą požiūrį į nusikalstamumą; aktyvinti jaunimo veiklą pagal principą

²⁷ Klipas internete - http://www.nplc.lt/klipai/Saugi-kaimynyste_VPK.wmv

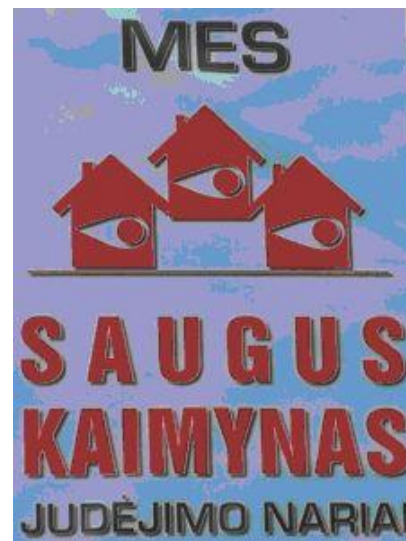
²⁸ Plačiau žr. <http://www.policija.lt/5pk/saugikaiminyste.htm>

²⁹ Plačiau žr. <http://www.policija.lt/oldwww/1pk/>

„jaunimas – jaunimui“ – propaguoti moksleivių dalyvavimą visuomenei aktualių problemų sprendime, prevencinėje veikloje ir kt.³⁰

Panevėžys

Panevėžio praktika įdomi tuo, kad čia sukurta ir veikia tęstinė prevencinė programa „**Būk saugus**“. Šios programos misija: skatinti žmones dalyvauti bendruomenės veikloje; sudaryti sąlygas kiekvienam bendruomenės nariui suvokti savo reikalingumą ir vertę; daryti vietoves saugesnes, mažinti nusikalstamumą ir nesaugumo jausmą. Programą įgyvendina: Panevėžio rajono policijos komisariatas; Panevėžio rajono seniūnijų seniūnai, seniūnijų socialiniai darbuotojai; gyvenviečių bendruomenės centrai; policijos rėmėjai, šaulių sąjungos nariai; Panevėžio rajono savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto skyrius, Globos ir rūpybos skyrius, Vaiko teisių apsaugos skyrius; Panevėžio rajono parapijų kunigai; sodų bendrijų sodininkai; visi sąmoningi rajono gyventojai, suinteresuoti savo ir savo turto saugumu.

Programos tikslai: 1. Telkti ir aktyvinti gyventojus bei spręsti bendruomenei aktualias vietas problemas; 2. Skleisti naudingą informaciją bendruomenių veiklai; 3. Skatinti gyventojų užimtumą, tobulėjimą ir švietimą; 4. Įtraukti kuo daugiau gyventojų į viešųjų problemų sprendimą; 5. Bendruomenės ir policijos bendradarbiavimo abipusė partnerystė; 6. Policijos rėmėjų ir policijos bendradarbiavimo abipusė partnerystė; 7. Ugdyti bendruomenės sveikos gyvensenos įgūdžius; 8. Didinti kaimo gyventojų saugumą ir kt.

Taigi tęstinė prevencinė programa „Būk saugus“ skirta visos bendruomenės saugumo idėjos propagavimui, savisaugos ir turto apsaugos įgūdžių įdiegimui bei saugių gyvenimo sąlygų sudarymui. Programoje numatytos priemonės skatins bendruomenėse ugdyti kaimynystės jausmą, veikiančių organizacijų ir įstaigų bendradarbiavimą.

³⁰ Plačiau apie NPLC kampaniją - http://www.nplc.lt/nj/projektas/info_komp.htm

Vykdamas minėtą programą, siekiama sukurti sistemą, perduodant informaciją elektroniniu būdu.

Per sukurtą elektroninių duomenų bazę Panevėžio rajono savivaldybės Tarybos nariams, bendruomenėms, seniūnijoms, mokykloms, gamybos ir prekybos įmonių vadovams, informacija apie policijos veiklą, vykdomas prevencines policines priemones, nusikalstamų veikų suvestinės, švietėjiška veikla, įspėjamoji informacija, policinės veiklos analizė bus perduodama elektroniniu būdu.

Šiauliai

Šiaulius galima priskirti prie „saugios kaimynystės“ įgyvendinimo pradininkų Lietuvoje. Šiaulių m. policijos įstaigos ir savivaldos institucijos įgyvendina projektą, kurio pagrindinis tikslas – išjudinti bendruomenę, paskatinti gyventojus nebūti abejingus tam, kas vyksta gyvenamojoje aplinkoje, patiems aktyviau dalyvauti saugios aplinkos kūrimo procese. Policijos pareigūnai rengia susitikimus su daugiabučių namų bendrijų pirmininkais, iniciatyvinių grupių atstovais, aptaria gyventojų turto apsaugos bei viešosios tvarkos užtikrinimo problemas jų gyvenamojoje teritorijoje.

Akcentuojama, kad gyventojams labiausiai trūksta teisinės informacijos, žinių ir praktinių patarimų. Policijos pareigūnai pagamino 250 stacionarių stendų „**Šiaulių policijos informacija**“, kurie pradėti kabinti daugiabučių gyvenamųjų namų laiptinėse. Stenduose pateikiama informacija apie mieste įvykdomus nusikaltimus, vagystes iš butų, informacija apie galimybes apsaugoti savo namus.

Pareigūnai nurodo, kad jų patarimai, nuolat kabantys namų laiptinėse, paskatins gyventojus labiau rūpintis savo saugumu, o ištikus bėdai, nedelsiant kreiptis pagalbos į policijos pareigūnus.

Kaip gerus bendruomenės ir policijos bendros veiklos pavyzdžius galima paminėti: Kužių seniūnija, kurioje sumontuotas stendas informuoja, jog šioje gyvenvietėje veikia saugios kaimynystės grupė. Vyksta gyvenvietės narių susitikimai su policijos pareigūnais, kurie padeda miestiečiams kurti saugią gyvenamąją aplinką ir skatina jų iniciatyvas kuriant tokią aplinką.

Paminėtina ir tai, kad „Saugios kaimynystės“ programa neapsiriboja pavieniais atvejais. Ir toliau rengiami prevenciniai projektai, kuriuose numatoma organizuoti susitikimus su daugiabučių namų bendrijų, sodų bendrijų pirmininkais, iniciatyvinių grupių nariais, gyventojais ir aptarti gyventojų turto

apsaugos, viešosios tvarkos užtikrinimo ypatumus jų gyvenamojoje teritorijoje. Susitikimų metu išsiaiškinamos galimybės, nustatomi poreikiai dėl Šiaulių policijos stacionarių informacinių stendų įrengimo gyvenamųjų namų laiptinėse, kuriuose numatoma skelbti ir nuolat atnaujinti informaciją apie dažniausiai mieste įvykdomus teisės pažeidimus ir nusikalstamas veikas, patarti, kaip nuo jų apsisaugoti, supažindinti gyventojus su aktualiais teisės aktais bei atsakomybe už jų nesilaikymą. Numatoma pagaminti ir gyvenamųjų namų laiptinėse pakabinti 200 tokių stendų bei parengti jiems informaciją.

Be to, numatoma rengti saugios kaimynystės agitacinę kampaniją. Šiaulių regiono gyventojams bus rodomas vaizdo klipas, raginantis burtis į saugios kaimynystės grupes, akcentuojantis jų naudą ir privalumus.

Projekto metu miesto gyventojams bus paskelbtas konkursas „Mano kieme – saugu“, kurio tikslas – įvertinti iniciatyvių, neabejingų, pilietiškų, gyvenamosios aplinkos saugumu besirūpinančių gyventojų pastangas, parodyti sektinus pavyzdžius ir pasidalinti patirtimi su miesto bendruomene. Ketinama įsteigti prizus aktyviausiems, daugiausiai ir originaliausių iniciatyvų savo gyvenamosios aplinkos saugumui užtikrinti įgyvendinusiems konkurso dalyviams.

Anykščiai

Svarbu pabrėžti, kad savisaugos skatinimo akcijos – tai ne tik didžiųjų Lietuvos miestų prevencinė praktika. Pavieniai modeliai kuriami ir mažesniuose miesteliuose, pvz., Anykščiuose policijos komisariatas, vykdydamas saugios kaimynystės ir vienkiemių bei atokesnių gyvenamųjų vietovių gyventojų saugumo didinimo prevencijos projektą „**Būkime saugūs**“³¹, organizavo Saugiausios Anykščių rajono seniūnijos konkursą. Konkurse kviestos dalyvauti visos rajono kaimiškosios seniūnijos. Konkursu siekta nustatyti tris daugiausiai dėmesio saugiai aplinkai skiriančias Anykščių rajono seniūnijas. Pagrindinis konkurso tikslas yra skatinti saugią kaimynystę, bendruomeniškumą, ir saugią aplinką Anykščių rajono kaimiškose seniūnijose.

³¹ Plačiau - <http://www.policija.lt/anyksciu/>

Trakai

Trakuose pirmosios „Saugios kaimynystės“ grupės įkurtos prieš 3 metus. Policijos komisariatas bendradarbiaudamas su Trakų rajono seniūnijomis įgyvendina projektą „Saugi kaimynystė“. Projekto tikslas – užkirsti kelią nusikalstamumui, ypač turto prievartavimo atvejams, skatinti bendruomenės narius ugdyti saugumo įpročius ir mokyti prižiūrėti savo turtą.

Pirmame etape visose seniūnijose buvo organizuojami susitikimai su gyventojais, kurių metu kalbėta apie jų saugumą, aiškinama, kaip gyventojai gali prisidėti prie saugios aplinkos kūrimo. Susitikimų metu akcentuota policijos ir bendruomenės bendradarbiavimo svarba tiriant nusikaltimus, užtikrinant žmonių saugumą. Žmonės buvo raginami burtis į saugios kaimynystės grupes, stebėti aplinką ir apie visus reiškinius, keliančius įtarimą, pranešti policijai. Pareigūnai išleido knygelę „Saugi kaimynystė“, kurios tikslas – suteikti kuo daugiau informacijos ir patarimų, kaip užtikrinti savo ir savo šeimos saugumą, kaip išsikviesti reikiamą pagalbą. Knygelės buvo dalinamos bendruomenių susirinkimų metu, lankant gyventojus namuose.

Paminėtina ir tai, kad dviejų gyvenamųjų namų bendrijos nusprendė savo daugiabučiuose įkurti „Saugios kaimynystės“ grupes. Ant šių bendrijų daugiabučių namų sienų pritvirtintos lentelės „**Saugios kaimynystės namas**“.

Be to, 2008 m. Trakų rajono policijos komisariatas, Trakų seniūnija bei Trakų bendruomenė „Santalka“ pasirašė **trišalę „Saugios kaimynystės sutartį“**. Sutarties tikslai – nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencija saugios kaimynystės sektoriuje, saugios kaimynystės organizavimas, bendradarbiavimas tarp šalių, nepakantumo bet kokiems teisės pažeidimams ugdymas. Vykdam šią sutartį Saugios kaimynystės grupė įsipareigoja savo teritorijoje nuolat stebėti įvairius pasikeitimus, organizuoti informacijos sklaidimą dėl saugios kaimynystės³².

³² Trakų PK interneto svetainė/ http://www.trakupolicija.lt/news.php?rowstart=11#news_10

Mažeikiai

Mažeikiuose „Saugios kaimynystės“ priemonės pradėtos įgyvendinti nuo 2002 m. Mažeikių rajono policijos komisariato Viešosios policijos Viešosios tvarkos skyriaus Prevencijos poskyris įgyvendina prevencinę programą „**Saugi kaimynystė**“, kurios vienas iš tikslų buvo paskatinti miesto gyventojus burtis į bendruomenes, užtikrinant žmonių asmens ir būsto saugumą Mažeikių mieste ir rajone. Šios prevencinės programos pagrindinė dalis buvo lankstinukų „Geri kaimynai – saugūs namai“ išplatinimas Mažeikių miesto gyventojams (spalvotuose lankstinukuose aprašoma kaip apsaugoti savo turtą, kas teikia turto apsaugos paslaugas, nurodomi aptarnaujančio apylinkės inspektorius duomenys, taip pat nurodoma galimybė nemokamai atlikti vertingų daiktų graviravimą, kurį atlieka policija), taip pat tarp gyventojų buvo platinamos anketos, kuriose gyventojai buvo apklausiami, kaip jie vertina policijos darbą, ar norėtų steigti bendruomenę ir kas galėtų būti bendruomenės lyderiai. 2006 metais saugios kaimynystės grupės įkurtos keturiuose Mažeikių miesto daugiabučiuose namuose, 2007 m. pirmą pusmetį viename daugiabutyje buvo įkurtos saugios kaimynystės grupės. Ant šių namų pritvirtintos iškabos su užrašu: „Šiame name veikia saugios kaimynystės grupė“.

Per 2008 metų pirmąjį pusmetį Mažeikių rajone, Viekšnių miestelyje buvo įkurta dar viena „**Saugios kaimynystės grupė**“. Šios grupės pagrindiniai tikslai ir uždaviniai yra šie: a) užkirsti kelią vagystėms ir kitiems nusikaltimams Mažeikių rajono teritorijoje; b) pagerinti piliečių ir turto apsaugą; c) įtraukti rajono gyventojus į nusikaltimų prevenciją, skatinti visuomenę labiau rūpintis savo turtu, materialine gerove bei dorove; d) skatinti rajono žmones gyventi „saugios kaimynystės“ principais; e) ugdyti rajono gyventojų teisinę savimonę, nepakantumą nusikaltimams ir teisės pažeidimams, pilietinės pareigos jausmą; f) įgyvendinti priemones dalykiškam ir efektyviam bendradarbiavimui tarp policijos ir visuomenės. Dėl to Policijos departamentas prie LR VRM ir Mažeikių rajono savivaldybės administracija 2007 m. gruodžio mėn. 3 d. sudarė sutartį, pagal kurią 2008 m. vasario mėn. 28 d. bendruomenei buvo perduota 10 vnt. individualių techninių įrenginių ER24 GSM (prietaisai, kuriais **vieno mygtuko** paspaudimu iškviečiama pagalba). Šių prietaisų pagalba siekiama užtikrinti vienkiemiuose gyvenančių pavienių asmenų saugumą.

Be to, prevencijos poskyris vykdė prevencinį projektą „**Saugūs ir sveiki mokykloje**“. Jos tikslas – pagerinti moksleivių saugumą, įtraukiant į smurto prevenciją, sveikos gyvensenos, sveikatos stiprinimo propagavimas, kultūringo laisvalaikio praleidimo poreikio formavimas, vaikų teisinės savimonės ugdymas. Šią programą finansavo Policijos departamentas.

Atliekant šią studiją buvo susidurta su informacijos apie savisaugos prevencines priemones stoka. Lietuvoje nėra susisteminta informacija apie šių priemonių paplitimą, jų taikymo praktiką. Atliekant policijos įstaigų apklausas, paaiškėjo, kad ir pačios policijos įstaigos neturi visos informacijos apie jų aptarnaujamoje teritorijoje vykdomas „savisaugos, saugumo“ akcijas, mat dalis jų yra „neformalaus“ pobūdžio, pačios bendruomenės savarankiškai organizuojasi, daromi atskiri „projektai“ su vietos verslo atstovais ir pan.

Atliekant studiją nustatyta, kad savisaugos priemonės sėkmingai diegiamos ir kitų miestų (rajonų) policijos įstaigose: Kauno, Kėdainių, Kelmės, Klaipėdos, Pasvalio, Prienų, Radviliškio, Marijampolės, Neringos, Varėnos ir kt.

Savisaugos „sistemas“ trūkumai ir grėsmės:

- savisaugos „sistemas“ elementų eklektiškumas. Saugos, savisaugos priemonių kūrimas, diegimas organizuojamas naudojant „klaidų ir bandymų“ metodą. Kiekviena iniciatyva neturi programinio – sisteminio pobūdžio, o tai mažina jos prevencinį poveikį, neužtikrina programinio stabilumo ir tęstinumo;

- finansavimo, lėšų trūkumas diegiant savisaugos priemones, ypač kai pastarosios yra susijusios su brangiai kainuojančiomis šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis (vaizdo stebėjimo sistemų diegimas, pagalbos „mygtukų“ įrengimas, signalizacinių sistemų montavimas ir kt.);

- dalies piliečių, bendruomenės narių nenoras imtis savalaikių savisaugos priemonių, klaidingas situacijos vertinimas (nesuvokimas), manymas, kad saugios aplinkos palaikymu, kūrimu turi rūpintis išimtinai policijos įstaigos;

- dalies piliečių, bendruomenės narių neigiamas požiūris į policiją, jų veiklą, kartu ir į prevencinę veiklą organizuojant savisaugos priemones;

- visuomeninių tarybų menkas indėlis į savisaugos „sistemas“ kūrimą;

- nepakankamas savisaugos „sistemas“ metodologinis aprūpinimas, rekomendacijų stoka;

- prasta informacinė sklaida apie veikiančius savisaugos modelius. Kiekvieną kartą bandoma naujai dviratį atrasti, kas sąlygoja papildomus žmogiškuosius ir materialinius išteklius.

Savisaugos „sistemos“ privalumai:

- didesnė bendruomenės narių dalis sutinka dalyvauti prevencinėje veikloje, padėtų policijos pareigūnams, pozityviai vertina savisaugos priemonės, jų plėtojimą;
- šalyje veikia specializuoti nusikaltimų prevencijos subjektai, galintys kurti, diegti savisaugos priemones, kurti sistemą, ją vystyti bei atlikti nuolatinę jos stebėseną ir kontrolę;
- šalyje yra įdiegti pilotinio pobūdžio įvairūs savisaugos priemonių (ar jų kompleksų) modeliai, kurie parodė savo teigiamus bei neigiamus aspektus, tad galimas platesnis modelių sisteminis diegimas;
- savisaugos „sistemos“ elementai yra kompleksinio pobūdžio, t.y. apimantys įvairias visuomenines – socialines sferas, tai ir savisaugos švietimo bei ugdymo įstaigose, taip pat sveikatos apsaugos, teisėtvarkos ir kt. sektoriuose (nors ir menkai tarpusavyje susieti).
- pavieniuose savisaugos skatinimo sektoriuose galima aptikti metodinių rekomendacijų, nurodančių, kaip kurti vienokį ar kitokį savisaugos modelį, pvz., Metodines rekomendacijas „Mokyklos saugumo politikos formavimas įtraukiant moksleivius“, Vilnius, 2004 m.

POLICIJOS IR VISUOMENĖS BENDRADARBIAVIMAS: UŽSIENIO ŠALIŲ PATIRTIS

Saugios bendruomenės Europoje: Švedija, Prancūzija, Vokietija, Italija

ŠVEDIJA

Švedija viena pirmųjų valstybių Europoje įdiegė saugios bendruomenės koncepciją ir sukūrė unikalų visuomenės bendradarbiavimo su teisės saugos institucijomis modelį. 1972 metais įkurtas nacionalinis centras, kuris analizavo, vystė ir koordinavo nusikalstamumo mažinimo programas atsižvelgiant į socialines ir bendruomenines priežastis. Taip pat suformuota Nusikalstamumo Prevencijos Nacionalinė taryba (*Brottsförebyggande Rådet*), kurios pagrindinė užduotis – bendradarbiauti su Švedijos miestais ir miesteliais. Dar ir dabar ši Taryba tiria ir įvertina bendruomenių bendruomenėse pagal jau išbandytą Švedijos ir kitų Europos šalių patirtį, kuri sukaupia didžiulę duomenų bazę. Sėkmingiausius metodus Taryba siūlo taikyti vietiniams policijos skyriams visoje šalyje, taip pat nuolat informuoja politikus, žiniasklaidą ir visuomenę apie naujoves vykdamas nusikalstamumo prevenciją šalyje.

1992 metais Nusikalstamumo Prevencijos Nacionalinė Taryba pradėjo formuoti nacionalinius komitetus - buvo įkurtos 232 vietinės nusikalstamumo prevencijos tarybos. Šios tarybos veikia bendradarbiaujant su vietine policija, taip pat socialinėmis tarnybomis, mokyklomis, institucijomis, teikiančiomis paslaugas jaunimui ir šeimai ir pan. Tarybos organizuoja ir remia vietines programas, gerinančias socialines ir ekonomines gyvenimo sąlygas. Tarybose policijos atstovai turi balsavimo teisę, taip pat konsultuoja rengiant įvairius socialinius nusikalstamumo prevencijos projektus - tai suteikia galimybę plėsti saugios bendruomenės formas. Nusikalstamumo Prevencijos Nacionalinė Taryba pabrėžia, kad formuojant vietos tarybą ir siekiant geresnio bendruomenės atstovavimo, turi būti pakviesti:

1. Miesto savivaldybės tarybos nariai ir kiti politikai;
2. Vietos policijos vadovas;
3. Bažnyčios, mečetės, sinagogos, kitos religinės įstaigos;
4. Medicinos paslaugas teikiančios įstaigos;
5. Socialinės rūpybos klausimus administruojanti institucija;
6. Kaltintojai, Nepilnamečių teismo teisėjai;
7. Narkotikų ir alkoholio reabilitacijų programų konsultantus;
8. Mokyklos administracija ir mokytojai;

9. Prekybos rūmai, verslas ir turizmo atstovai;

10. Kiti bendruomenės nariai, galintys ir norintys skirti savo laiką ir jėgas bendram labui

Platus dalyvaujančių asmenų ratas – švediškų nusikalstamumo prevencijos tarybų sėkmės priežastis. Komandos paremtos tarpinstituciniu bendradarbiavimu du ar daugiau per mėnesį kartu aplanko tam tikrą bendruomenę. Tokios komandos sudėtis, pavyzdžiui, gali būti vienas vietos policininkas (apmokytas socialinių paslaugų teikimo pagrindų) ir medicinos personalo darbuotojas ar slaugytoja, programos „Big Brother“, „Big Sister“ socialinis darbuotojas ar specialistas, dirbantis su narkomanų/alkoholikų reabilitacijos programomis. Švedijos policija mano, kad dažni ir trumpi susitikimai su bendruomene yra daug veiksmingesni nei ketvirtiniai ar pusmetiniai vizitai. Tai sąlygoja ir tai, kad savaitiniai „senų draugų“ susibūrimai tarpinstitucinėse komandose pamažu įtakoja net uždariausias bendruomenes tapti labiau prieinamas policijai.

Švedijoje išskiriami du nusikalstamumo prevencijos tipai:

• **Situacinė Prevencija.** Dažniausiai ši prevencijos rūšis naudojama policijos siekiant konkrečiais veiksmais mažinti aktualaus kiekvienoje bendruomenėje nusikalstamumą šalinant priežastis. Tai jungia tradicinį bendruomenių saugojimą su naujesniais, integruotais metodais. Policija yra atsakinga už situacinės prevencijos programų kūrimą ir vykdymą. Tai apima keturias stadijas:

- nusikalstamumo žemėlapių sudarymas bei informacijos kaupimas apie vykdomas nusikalstamumo programas ir jų šaltinius;
- atskirų tarpinstitucinių iniciatyvų planavimas remiantis surinkta informacija;
- programų vykdymas;
- įvertinimas, remiantis pasiektais ir aiškiai išmatuojamais tikslais. Pavyzdžiui, nusikalstamumo sumažėjimas konkrečiai apibrėžtose teritorijose, kuriose yra vykdomos programos arba lyginant atskirų nusikaltimų įvykdymo pokyčius (apiplėšimas, automobilio vagystė, vagystės iš namų, viešosios tvarkos sutrikdymas, narkotinių medžiagų pardavinėjimas ir pan.)

• **Socialinė Prevencija.** Nusikalstamumo prevencijos tarybos vienas pagrindinių tikslų yra šalinti recidyvinių nusikaltimų pagrindines priežastis. Pabrėžtina, kad Švedijoje, kaip ir daugelyje Europos šalių, patirtis parodė, kad penki procentai visų nusikaltėlių (recidyvistai, pakartotiniai pažeidėjai) padaro daugiau nei pusę visų nusikaltimų, o kiti likę nusikaltimai yra padaromi likusių 95 procentų pažeidėjų (atsitiktiniai pažeidėjai ar pasinaudojantys galimybe). Dauguma reabilitacijos programų yra nutaikytos į minėtus 95 procentus, iš kurių dauguma yra potencialiai nėra nusikaltėliai³³. Socialinės nusikalstamumo prevencijos rūšis apima ne tik policiją, bet ir miesto planavimo, švietimo,

³³ A. A. Jones, R. Wiseman. Community Policing in Europe: Structure and Best Practices. [http://www.lacp.org/Articles%20-%20Expert%20-%20Our%20Opinion/060908-CommunityPolicingInEurope-AJ.htm]

socialines įstaigas, tautines mažumas ir emigrantų bendruomenes. Žinoma, policijos indėlis yra būtinas ir nepaprastai vertingas, tačiau Švedija pripažįsta, kad bendruomenė ir visa valstybė, o ne tik policija, yra atsakinga už nusikalstamumo prevenciją.

Apibendrinant, Švedijoje nusikalstamumo prevencijos modelis pirma buvo sukurtas teoriniu lygmeniu, o paskui įdiegtas praktikoje – suformuota įgyvendinanti administracinė struktūra. Tai palengvino saugių bendruomenių kūrimąsi bei dialogo su policija mezgimąsi. Vietiniai policijos skyriai tapo prieinamesni, atviresni ir patogesni žmonėms, didėjo tiesioginė policijos atsakomybė už padarytus darbus, policija tapo daug veiksmingesnė ir labiau gerbiama. Švedišką nusikalstamumo prevencijos tarybos išsiskiria itin plačiu dalyvaujančiu asmenų ratu. Pažymėtina, kad kitos šalys, įskaitant Italiją, Šveicariją, Vokietiją, Prancūziją ir Daniją, tokias tarpinstitucines komandas pripažįsta kaip vieną iš veiksmingiausių saugios bendruomenės organizavimo formų.

PRANCŪZIJA

Per tris dešimtmečius tirdama saugių bendruomenių vystymąsi Prancūzija padarė didžiulę pažangą vykdant socialinę nusikalstamumo prevenciją. Neįsitraukta ir pusiau sukarinta policija reformuota į draugišką, padedančią ir atvirą problemų sprendimo instituciją. 1970-ųjų pabaigoje ir 1980-ųjų pradžioje Prancūzijoje buvo nemažai socialinių pokyčių, didėjo smurto ir turtinių nusikaltimų skaičius kartu su politiniais teroro aktais. Prancūzijos vyriausybė matydama, kad nusistovėjusi ir represinė policija situaciją tik dar labiau blogina, paskelbė „Peyrefitte“ ataskaitą, kurioje nusikalstamumo problemai spręsti pateiktas socialinis atsakymas. Vyriausybė, sudarė komitetą, kuris tyrė šiuos faktorius:

- Psichologiniai smurto aspektai;
- Miesto planavimo įtaka žmogaus elgesiui;
- Ekonominių galimybių ir smurto sąveika;
- Kitų socialinių problemų įtaka nusikalstamumui.

Peyrefitte Komitetas šiek tiek panašus į švedišką Nusikalstamumo Prevencijos Tarybą. Minėtame pranešime, Komitetas kritikavo tradicinę prancūzų biurokratinę struktūrą, kuri tapo uždara ir abejinga visuomenės poreikiams. Vietoj jos, rekomenduojama daugiau įgaliojimų perduoti bendruomenėms, kad jos pačios sudarytų saugumo programas, įtrauktų pagrindinius bendruomenės asmenis ir organizacijas. Saugios bendruomenės administracija turi apimti tokius asmenis, kaip vietinės valdžios atstovus, mokytojus ir mokyklos direktorius, socialinės rūpybos įstaigos vadovus, jaunimo ir

sporto patarėjus, policiją, teisėjus ir vietinės bendruomenės narius. Visi jie kartu turi surasti naujus būdus vykdyti nusikalstamumo prevenciją. Kartu tai paskatino nacionalinės policijos administraciją bendradarbiaujant su teismine sistema (kaltintojai, ikiteisminio tyrimo teisėjai, lygtinio paleidimo pareigūnai) suformuoti savą nusikalstamumo prevencijos tarybą. Ši taryba neįtraukė vietinės bendruomenės narių, tačiau tai buvo atsakymas iš biurokratinių viršūnių į prancūzų nesaugumo jausmą.

1997 metais sudarytas vadinamas Vietinio Saugumo Kontraktas, skirtas sujungti vietinės socialinės prevencijos programas ir aukščiausio lygio partnerystę, sudarytą iš policijos pareigūnų ir valstybės tarnautojų atstovaujančių teismų sistemą. Buvo pabrėžta saugumo sąvoka, kuri skatintina kaip vienas iš svarbiausių Prancūzijos vyriausybės uždavinių. Policijos įstaigos ir prokurorai pasirašė kontraktus su miestų ir miestelių merais. Kadangi daugelyje miestų jau buvo susikūrusios saugios bendruomenės, buvo jungiamos ir vienijamos pajėgos. Taip bendruomenėse buvo įkurti vietinio saugumo kontraktai, valdomi ir kontroliuojami naujos grupės profesionalių valstybės tarnautojų, vietinių koordinatorių. Šis bendradarbiavimas buvo įtrauktas į įstatymus, kuriuose buvo pabrėžta, kad už naujas saugumo paslaugas yra atsakingi miesto merai.

2002 metais Prancūzijos Parlamentas priėmė Vidinio saugumo kryptį ir kūrimo įstatymą (*Loi d'orientation et de programmation pour la sécurité intérieure*). Įstatymo pagrindu sukurtos Vietinės saugumo ir nusikalstamumo prevencijos tarybos, struktūriškai panašios į „Švediškąsias“. Naujasis įstatymas taip pat pabaigė socialinės nusikalstamumo prevencijos integraciją su saugumo technika, palikdamas svarbių sprendimų priėmimo įgaliojimus vietos bendruomenėms. Minėtame įstatyme išreikštas įpareigojimas policijai bendradarbiauti vietine bendruomene ir taip padaryti policiją atsakingą už savo veiksmus. Saugios bendruomenės taip pat turi mobilizuoti vietinius gyventojus dalyvauti užtikrinant jų pačių saugumą, problemų sprendimuose, pasitarimuose, kartu ir bendruomenės savanoriškuose darbuose ir kita. Pažymėtina, kad, tuo metu, kai vystėsi tarybos ir partnerystės, Prancūzijoje buvo vykdomi vietinių policininkų mokymus, kaip reikia dirbti su bendruomene, kad jie įgautų reikalingus įgūdžius. Mokymai pradėti kaip eksperimentinė programa vykdoma tik keliuose miestuose, tačiau vėliau išplito po visą šalį, buvo pasiekta daug naujovių ir įrodyta, kad gerinant bendruomenės saugumo jausmą ir skatinant jos dalyvavimą intensyvioje programoje, mažėja nusikalstamumas.

Galima išskirti kelias problemas, su kuriomis susiduria Prancūzija, įgyvendindama Saugios Bendruomenės programą:

- Prancūzija yra labiausiai centralizuota ne gu dauguma kitų Europos parlamentinių demokratinių valstybių. Todėl, sudėtingiau nustatyti veiksmingas bendruomenės saugojimo praktikas ir kontroliuoti juos vietiniame lygmenyje.

- Nepaisant visų pastangų vis dar išlieka atotrūkis tarp Prancūzijos tarp policijos ir gyventojų. Policija yra linkusi priimti naujus sprendimus, net nepranešdama visuomenei, ne itin dažnai kviečia bendras diskusijas aptariant tam tikrą sprendimą. Policijos lankymas bendruomenės susitikimuose dažnai tampa aiškinimu, kaip policija užtikrins tam tikrų įstatymų ar potvarkių vykdymą ir atkreips dėmesį į nusiskundimus. Viešas dalyvavimas yra minimalus ir yra apribotas iki informacijos gavimo. Bendruomenės nariai paprastai neturi jokių kontrolės galių tame procese.
- Net ir svarstydama socialinę prevenciją, prancūzų viešojo politika nepajėgė atkreipti į vieną dėmesį iš pagrindinių dilemų, išskylančių visuomenėje: mažumų bendruomenės ir imigrantai, išskiriant musulmonus. Nors Prancūzijos vyriausybė atlikusi išsamius tyrimus ir parengė rekomendacijas, kaip integruoti į Prancūzijos visuomenę musulmonų etnines ir kalbines bendruomenes, tai niekada nebuvo priimta įstatyminiame lygmenyje. Todėl bendruomenėse išlieka policijai uždaros zonos, kontroliuojamos vietinių jaunųjų emigrantų gaujų. Šiose kvartaluose nėra jokio policijos ir visuomenės bendradarbiavimo.

Apibendrinant, Prancūzijoje saugios bendruomenės vis dar vystosi. Įdiegta daugybė socialinės nusikaltimų prevencijos naujovių, pavertusios bendruomenės pastangas į nuolatinės institucijas. Visame šiame procese policija buvo tam tikras stabdis, nes vis dar kildinosi save iš istorinės elitinės pusiau sukarintos profesionalų institucijos, kai buvo manoma, kad gyventojai pajėgūs tik daryti tai, kad jiems pasakytą. Paprasti gyventojai, policijos nuomone nėra kompetentingi „nurodinėti policijai, ką jai daryti“. Tačiau iš tikrųjų dažniausiai pati policija susilaiko nuo bendravimo su gyventojais, nes abejoja, ar tai sugebės padaryti. Todėl vieši susirinkimai ir yra retai skelbiami. Jei ir įvyksta susitikimas, tai dažniausiai apsiribojama statistikos ir naujų administracinių normų paskelbimu. Visuomenė paprašo informacijos apie kaimynus, išdalijamas teisių ir pareigų sąrašas ir tuo susirinkimas ir pasibaigia.

Pagal Prancūzijos metodą manoma, kad gyventojai yra ne kaip jų bendruomenės bendradarbiaujančios su valdžia siekiant veiksmingos nusikalstamumo prevencijos, bendruomenės savininkai, o kaip bejėgiai detektyvai, kuriems reikia aktyvios juos saugančios policijos. Niekas negali priversti policijos bendradarbiauti su visuomene ir prašyti jos patarimo. Nėra mechanizmo svarstančio policijos sistemos veiksmus ir skatintų ją tobulėti. Trūkstamo bendruomenės dalyvavimo elemento pasekmė yra, kad, ilgainiui, socialinis aspektas praranda savo turinį ir svarbą. Vietoj to, policija ir valstybinės tarnybos administratoriai yra linkę paskirti labiau represinę politiką „nuo viršūnės žemyn“. Tokiu būdu dar didėja atstumas tarp policijos ir bendruomenės.

Apibendrinant, Prancūzijos saugios bendruomenės kūrėsi panašiu principu kaip Švedijoje. Policijos ir visuomenės bendradarbiavimas įtvirtintas įstatyminiu lygmeniu. Vadovaujantis Prancūzijos patirtimi, svarbu atsižvelgti ir į praktines problemas – visų pirma turi būti keičiami tiek policijos pareigūnų, tiek visuomenės narių abipusiai nusistatymai, abi grupės turi būti norinčios bendradarbiauti siekiant bendrų rezultatų. Taip pat šviečiant visuomenę apie saugios kaimynystės privalumus, turi būti atsižvelgiama, kad tam tikros grupės (pvz, emigrantai Prancūzijoje) yra uždaresnės ir jautresnės bet kokiai intervencijai ir bendradarbiavimui.

VOKIETIJA

Vokietijoje, kaip ir Švedijoje bei Prancūzijoje, saugios bendruomenės koncepcija vystėsi kelis dešimtmečius. 1980-aisiais išaugus nusikalstamumui Vokietijos Vyriausybė sukūrė naują nusikalstamumo prevencijos filosofiją, kuri įtakojo naujų policijos metodų vystymąsi ir jų pritaikomumą vietos lygmenyje. Naują saugios bendruomenės koncepciją sudarė:

- Nauja nusikalstamumo prevencijos (tiek socialinės, tiek situacinės) filosofija
- Išsami veiksmingų programų, įvykdytų kitose šalyse (įskaitant ir Jungtines Amerikos Valstijas) analizė.

Pabrėžtina, kad Vokietijos Federacinę Respubliką sudaro šešiolika žemių, kurių kiekviena turi savo įstatymus leidžiančią instituciją ir ministrą pirmininką. Didžioji dalis nusikalstamumo prevencijos vykdoma būtent žemių lygmenyje. Nuo 1990 iki 2002 metų visose žemėse buvo sukurtos nusikalstamumo prevencijos tarybos, naudojančios panašius vietinės nusikalstamumo prevencijos modelius. Nuo 1992 iki 2002 metų žymiai sumažėjo nusikalstamumas visose Vokietijoje. Tai buvo tikras laimėjimas penkioms rytinėms Vokietijos žemėms, kurios anksčiau kontroliuojamoms komunistinės Sovietų Sąjungos. Per du dešimtmečius Vokietijos policija išbandė įvairias darbo koncepcijas ir metodus, pradžioje išbandyta Saugios Bendruomenės forma, kurią 1980-aisiais naudojo Jungtinės Amerikos Valstijos, vėliau palengva buvo pareita prie šiandieninės bendruomeninės nusikalstamumo prevencijos.

Kaip ir dauguma Europos Sąjungos šalių, Vokietija atsisakė netolerantiškos policijos koncepcijos. Trumpalaikis numalšinimo metodas gali laikinai pagerinti situaciją, tačiau tik Saugios Bendruomenės koncepcija, jungianti vietines organizacijas ir valdžią, gali užtikrinti visapusišką ir pastovų gyvenimo kokybės gerinimą be smurto ir nusikaltimų. Tokiu būdu bendruomenės saugojimas Vokietijoje nėra vien policijos organizacinis ypatumas, o taikomoji filosofija, kuri gali būti naudojama

atskirose bendruomenėse siekiant konkrečių rezultatų. Kai kuriose žemėse tai koordinuoja vietinė valdžia, kitose yra teisės yra suteikiamos miestams ir miestelius, kad jie patys tvarkytųsi. Daugelyje žemių, policija pati imasi iniciatyvos organizuoti Saugios Bendruomenės tarybą ar valdybą savame mieste, kitur – bendradarbiaujant su vietine valdžia - meru ar miesto taryba, kartu dalyvaujant ir vietinei Nusikalstamumo prevencijos tarybai.

2001 metais įsteigtas Vokietijos Nusikalstamumo Prevencijos Forumas – bendra federacinės vyriausybės ir šešiolikos žemių institucija. Forumas įsikūrė Bonoje, buvusioje Vakarų Vokietijos sostinėje ir skirtas plėsti nusikalstamumo prevencijos koncepciją, atsižvelgiant ir į socialinius faktorius, vietos galimybes ir naujoves. Forumas akcentuoja, kad nusikalstamumo prevencija yra visos bendruomenės pareiga, todėl reikia suburti bendram darbui kompetentingas valstybines institucijas ir skyrius kartu su socialinėmis institucijomis – mokyklomis, bažnyčiomis, profesinėmis bei verslo sąjungomis, jaunimo konsultantais, sveikatos priežiūros institucijomis, socialines paslaugas teikiančiomis institucijomis ir daugybę kitų.

Federaciniu lygmeniu sukurta Policijos vykdomos nusikalstamumo prevencijos komisija - tyrimų ir vystymo institucija. Komisija skleidžia sukauptą informaciją žemėms ir vietiniams policijos skyriams kaip vykdyti panašias programas bendruomenėse. Komisija taip pat vysto naujus metodus, kaip gerinti policijos ir gyventojų bendradarbiavimą.

Vokietijos nusikalstamumo prevencijos modelis pritaikytas pagal šalies ypatumas – sukurta bendra federalinės institucijos, skirtos koordinuoti, tirti ir skatinti valstybėje vykdomus nusikalstamumo prevencijos metodus. Žemių lygmeniu kuriamos saugios bendruomenės, vienur jos paskatintos vietinės policijos, kitur tai vyksta bendradarbiaujant su vietine valdžia ir vietine nusikalstamumo prevencijos taryba.

ITALIJA

Italijos policija pripažino Saugios Bendruomenės koncepciją daugiau nei prieš dešimt metų pasinaudojant Prancūzijos pavyzdžiu. Kadangi nebuvo jokio pagrindinio ar įstatymais pagrįsto naujo metodo koordinavimo, Saugios Bendruomenės visose šalyje įgijo daugybę formų ir ne visos jos buvo vienodai sėkmingos. Todėl dar ilgą laiką Italija vijosi kitas Europos šalis priimdama ir vystydama Saugios Bendruomenės programas. Vienas pagrindinių sunkumų buvo pereiti prie iniciatyvios nusikalstamumo prevencijos ir bendruomenės dalyvavimo.

Prieš kelis metus regioninės policijos įstaigos palaikomos pagrindinių policijos įstaigų pradėjo rengti kampaniją už Italijos saugumo palaikymo naujus metodus. Per metus buvo padaryta didžiulė

pažanga mobilizuojant viešą palaikymą sukurti modernizuotą ir atnaujintą Policiją. Pagrindine priežastimi buvo tai, kad nebuvo jokio tiesioginio ryšio tarp policijos pajėgų plėtimo ir viešojo saugumo didėjimo, nes paprasčiausias policijos pareigūnų skaičiaus didinimas be jokių esminių pokyčių nemažins nusikalstamumo. Priimta naujovė skatino policiją glaudžiau dirbti su žmonėmis ir bendruomenėmis, sukūrė naują, į paslaugos orientuotą, policijos koncepciją.

Spaudžiamas policijos ir visuomenės aktyvumo, Italijos Parlamentas 2000 metais priėmė Saugios Bendruomenės įstatymą. Įstatymas įgaliojo Vidaus reikalų ir viešojo saugumo sekretorių ir Vidaus reikalų ministrą suvienyti, koordinuoti visas viešojo saugumo programas ir išteklius šalyje. Įsigaliojus įstatymui Vidaus reikalų ministras nedelsiant išleido direktyvą, vienijančią visas viešojo saugumo pajėgas Italijoje. Direktyvoje nustatytas glaudus vietinės ir regioninės policijos bei kitų valstybės pareigūnų bendradarbiavimas visais lygmenimis. Tai paaiškintina, tuo, kad viena agentūra tiesiog negali garantuoti viso viešojo saugumo. Direktyvoje taip pat pripažįstama, kad viešojo saugumo užtikrinimas vis labiau tampa ir Europos Sąjungą bei kitas tarptautines organizacijas dominančiu klausimu. Todėl tarpinstitucinis bendradarbiavimas užtikrinant saugumą tampa dar svarbesnis. Ketinama rengti konferencijas ir apmokymus vykdant saugios bendruomenės programas. Intensyvus ir harmoningas darbas draugiškoje bendruomenėje pasiekia puikių rezultatų. Su stiprių policijos sąjungų, federalinio įstatymo ir ministerijos direktyvų pagalba, Italijos policija išplėtojo saugios kaimynystės paslaugą po visą šalį. Jie dirba išvien su socialine tarnyba ir kitomis įstaigomis, skirtomis nusikalstamumo prevencijai bei narkotikų ir alkoholio problemoms spręsti.

2000 metais buvo priimtas Psichiatrinių paslaugų įstatymas, kuriame buvo nustatytos rekomendacijos kuriant sveikatos apsaugos struktūrą:

- Psichiatrinė klinika ir krizių tarnyba turi būti kiekvienoje gyvenvietėje, kurioje gyvena 100 000 ar daugiau gyventojų;
- Turi sudarytos gatvės komandos iš policininkų ir medicinos darbuotojų;
- Nacionaliniai psichinės sveikatos centrai turi glaudžiai bendradarbiauti su Saugių bendruomenių centrais;
- Turi būti įkurti bendruomeniniai centrai teikiantys pagalbą benamiams ir neįgaliems žmonėms.

Toks tarpinstitucinis bendradarbiavimas įtakojo smurtinių nusikaltimų sumažėjimą, išpuolius gatvėse, alkoholio ir narkotikų vartojimą bei kitas socialines problemas. Taip pat sumažėjimo ir recidyvinių nusikaltimų skaičius. 2001 metų pabaigoje Italijos policija šalies mastu koncentravo pajėgas kurti naują, visapusišką, tarpinstitucinį bendradarbiavimą, kuris jungia visus pasiekiamus socialinius ir kitus išteklius siekiant pagerinti nusikalstamumo prevenciją ir socialinę politiką. Šiuo metu itališkos Saugios Bendruomenės naudoja integruotą ir tarpdisciplininį metodą, kuris apima visų

įmanomų socialinių tarnybų, sveikatos įstaigų, reabilitacijos centrų, profesinio mokymo, benamių pastogių dalyvavimą ir glaudų bendradarbiavimą.

Apibendrinant, Italija reformavo visą policijos struktūrą, įdiegė Saugios Bendruomenės koncepciją. Nuo 2000 metų šalis pasiekė didžiulių laimėjimų vykdant tarpinstitucinį bendradarbiavimą su bendruomene. Sumažėjęs įvykdytų nusikaltimų skaičius parodo policijos pareigūnų politinį norą pagerinti Italijos gyventojų gyvenimo sąlygas.

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

Jungtinėje Karalystėje saugi kaimynystė yra tik Nacionalinės Bendruomenės Saugumo programos dalis. Tarp policijos ir visuomenės vystomas naujas santykis pagrįstas abipusiu ir aktyviu bendradarbiavimu. Vietos valdžia taip pat prisideda prie saugios kaimynystės. Kiekviename rajone turi būti matoma ir prieinama bendruomenės saugojimo komanda, vadovaujama policininkų ir susidedanti iš specialiųjų konsteblių, bendruomenės paramos pareigūnų, savanorių ir prižiūrėtojų. Pagal sudarytą planą 2008 metais Didžiosios Britanijos gatvėse turi dirbti 24 000 bendruomenės palaikymo pareigūnai (keturis kartus daugiau nei buvo anksčiau). Bendruomenė turi žinoti, kokie pareigūnai dirba jų gyvenamojoje vietovėje ir kaip su jais susisiekti.

Visuomenė pageidauja kaimynystės saugojimo. 2003 metų lapkritį buvo atliktas tyrimas, kurio duomenys parodė, kad visuomenė nori labiau matomo ir prieinamo saugojimo. Daugiau kaip 70 % respondentų nurodė, kad jie norėjo išsamesnės informacijos apie savo vietos policijos pareigūnus, kaip su jais gali susisiekti ir matyti rezultatus. Policija suprantama kaip paslauga teikianti institucija ir norima, kad ji iš tikrųjų atstovautų bendruomenę, kurią ji aptarnauja. Santykis tarp policijos ir visuomenės turi būti pagrįstas ne paprastu sutikimu, o aktyviu bendradarbiavimu. Žmonės dalyvauja priimančios sprendimus dėl vietinių problemų, susijusių su nusikalstamumu. Žmonės turi turėti naudos iš kaimynystės saugojimo. Asmenims ir bendruomenėms tai reiškia labiau matomą ir prieinamą policiją. Vietiniams gyventojams, matant ir bendraujant su tais pačiais pareigūnais kuriamas bendruomenės ir ją aptarnaujančios policijos pasitikėjimas. Policijos pareigūnai gali veiksmingiau identifikuoti ir įvertinti į įvykius, kuriuos vietiniai gyventojai mato, kaip prioritetinius (išgertuvės, vagystės įsilaužiant į namus, „graffiti“ ant sienų ar vandalizmo atvejai). Taip pat tokiu būdu užtikrinama ir atskaitomybė visuomenei – žmonės turi žinoti, kas yra atsakingas už nusikaltimų tyrimą, kas patrulinuoja gyvenamajame rajone.

Bendruomenės saugojimo komandas dažniausiai sudaro:

1. Uniformuoti policininkai vadovaujantys komandoms. Kvalifikuoti ir patyrę specialistai veikia kaip bendruomenės lyderiai, sprendžia vietines problemas ir prireikus tiria nusikaltimus. Tai itin svarbus vaidmuo, kuris turi būti deramai pripažintas, palaikomas ir įvertintas.
2. Bendruomenės paramos pareigūnai. Tai uniformuoti policijos komandos nariai, kurie aiškiai matomi bendruomenėse. Jie veikia skirtingai nei policijos pareigūnai, tačiau policijos viršininkas gali jiems suteikti tam tikrus įgaliojimus skubių situacijų atveju (pvz. surašyti nubaudimo pranešimą ar konfiskuoti alkoholį). Bendrijos paramos pareigūnai padeda policininkams, jie nėra policijos pakaitalas. Jų skaičius 2008 metais yra didinamas tris kartus (iki 24 tūkstančių).
3. Ypatingieji konstebliai ir kiti savanoriai. Ypatingieji konstebliai yra savanoriai su pilnais policijos įgaliojimais. Jie turi svarbų vaidmenį sprendžiant nusikalstamumo problemas ir aiškiai yra matomi bendruomenėse. Kiti savanoriai – atlieka įvairias pareigas, padedant nuo administracinių suteikiant daugiau galimybių uniformuotiems pareigūnams dirbti tiesiogiai su bendruomene.
4. Kaimynystės prižiūrėtojai. Samdomi vietos valdžios, namų priežiūros asociacijų ir bendruomeninių grupių. Jie turi itin svarbų vaidmenį kaimynystėse. Jų buvimas ramina gyventojus, jie padeda mažinti nusikalstamumą ir gerina žmonių gyvenimo kokybę. Prižiūrėtojai gali būti pirmieji, į kuriuos kreipsis gyventojai dėl vietinių problemų – tokių kaip pavyzdžiui, šiukšlinimas ir „graffiti“. Kai kuriose vietovėse, pavyzdžiui, Braforde ar Notingeme, jie dirba bendrose jungtinėse komandose su policininkais.
5. Kiti autoritetingi asmenys. Jie nėra tiesiogiai pasamdyti policijos, tačiau dirba bendruomenių viduje siekiant padidinti saugumą ir gyvenimo kokybę. Bendruomenės saugumo akreditavimo schemas (*Community Safety Accreditation Schemes*) leidžia policijos konstebliams suteikti žmonėms tam tikrus vaidmenis saugant bendruomenę – pavyzdžiui, sargai, parkų prižiūrėtojai, apgyvendinimo asociacijos tarnautojus, automobilių aikštelės prižiūrėtojus – ir suteikia jiems tam tikrus ribotus įgaliojimus. Tai svarbu gerinant komunikaciją ir suteikiant veiksmingą bendruomenės saugojimą.

Siekiant veiksmingesnės nusikalstamumo prevencijos policijos paslaugos apima ir:

- Norimas įvesti nacionalinis ne skubių atveju triženklis numeris. Jis skirtas visuomenei pranešti apie skubumo nereikalaujančius atvejus – nusikalstamumo ar antisocialinio elgesio problemas (vandalizmas, triukšmingi kaimynai, „graffiti“, palikti automobiliai). Paslauga leidžia visuomenei tiesiogiai palaikyti kontaktą su policija, vietine valdžia ir kitomis viešomis įstaigomis,

kurios atsakingos už svarstomas problemas. Paslauga, kaip eksperimentas vykdoma nuo 2006 metų.

- Pagerinta 999 numerio paslauga. Ji turi suteikta daugiau pasitikėjimo policija, siekiama, kad žmonės gautų geresnį atsakymą, kai jie susisieks su policija nenumatytu skubiu atveju.
- Paslaugos standartų kokybė. Siekiama pagerinti policijos teikiamų paslaugų kokybę, kuri bus suteikta gyventojais, kai jie kreipsis į policiją. Tokiu būdu siekiama padėti žmonėms lengviau susisiekti su jų vietos policija, ir kartu suteikti būdą kontroliuoti grįžtamąjį ryšį iš visuomenės apie jų lūkesčius.
- Airwave radijas. Šiuo metu beveik 100 000 vartotojų naudojami naujos kartos Airwave radijo sistema. Ja aprūpinami pareigūnai, policijos darbuotojai ir Bendrijos paramos pareigūnai siekiant patobulintos komunikacijos sistemos. Siekiama, kad visos policijos pajėgos šalyje naudotųsi Airwave sistema. Tai suteikia galimybę pareigūnams saugiai kalbėtis tarpusavyje, nepriklausomai nuo vietovės, apimant visus pareigūnus.
- Mobilūs duomenys. Padidintas mobilių duomenų naudojimas padės sumažinti kanceliarinio darbo krūvį ir garantuoti, kad pareigūnai turės daugiau laiko tiesiogiai dirbti su visuomene. Pavyzdžiui, Lankašyre, eismo pareigūnai turėdami transporto priemonės registracijos duomenis gali juos patikrinant juos Nacionaliniame Policijos Kompiuteryje (*the Police National Computer*) per septynias sekundes. Tokia sistema jau padėjo sugauti nusikaltėlius, kurie pateikė neteisingas detales.

Apibendrinant, Jungtinėje Karalystėje siekiama sukurti veiksmingas saugias bendruomenės kiekvienoje šalies vietovėje. Policija turi būti suprantama kaip paslaugas teikianti institucija ir siekti bendradarbiavimo su bendruomene, kurią aptarnauja. Bendradarbiaujant svarbus vaidmuo tenka policininkams, bendruomenės paramos pareigūnams, samdomiems kaimynystės prižiūrėtojams bei kitiems aktyviems ir suinteresuotiems asmenims. Siekdama didesnio saugumo policija įdiegė naujas paslaugas, tokias kaip ne skubių atvejų telefoninis numeris, bendras radijo ryšys tarp policijos pareigūnų, mobilios duomenų bazės taip pat siekiama ir esamų paslaugų gerinimo ir tobulinimo.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Eil. Nr.	Išvada / problema	Rekomendacijos
1.	Atlikta studija atskleidė esamus ir nepakankamai išnaudojamus nusikalstamų veikų užkardymo bei jų prevencijos resursus. Tikrai sveikintinos pastarųjų metų teisėsaugos, ypač policijos įstaigų iniciatyvos, veiksmai įtraukiant bendruomenės pajėgas į prevencinę veiklą, kuriant saugios kaimynystės programas, organizuojant bendrus renginius, stiprinant ryšius su socialiniais partneriais. Tačiau keltinas klausimas, ar pakankamai dirbama su bendruomenės nariais, kuriuose, kaip parodė tyrimas, slypi milžiniškas potencialas.	1.1. Teisėsaugos institucijos (policija) turėtų daugiau pasitikėti bendruomenės nariais, išnaudoti bendruomenėse esantį jos narių prevencinį potencialą. 1.2. Policija turi akcentuoti jaunų bendruomenės narių (ypač asmenų, sukūrusių šeimas) įtraukimą į prevencinę veiklą (amžiaus grupė 25–45 m.), o tada galima kalbėti apie ilgalaikes investicijas į prevencinę veiklą, jos efektyvumą.
2.	Situacijos analizė parodė, kad savisaugos, saugumo užtikrinimo prevencinės priemonės Lietuvoje nėra sisteminio pobūdžio, t. y. vykdomos akcijų forma, neturima geros metodinės informacijos, kaip ir ką daryti, kokių pirminių veiksmų reikia imtis ir t.t.	2.1. Būtina sukurti pavyzdinius „Saugių erdvių“ kūrimo modelius (metodines rekomendacijas), kurie būtų pritaikyti prie didmiesčių modelių, taip pat mažesnių miestelių, kaimiškųjų bendruomenių, taip pat atskirų „vienetų“, kaip sodai, kurortinio tipo miestai ir zonos ir kt. Šią priemonę galėtų atlikti Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, bendradarbiaudamas su Policijos departamentu, kitomis teritorinėmis policijos įstaigomis. 2.2. Policijos įstaigos turi imtis pirminės iniciatyvos organizuojant bendruomenės narių susibūrimus, t. y. vykdyti nuolatinį metodinį, informacinį darbą. Nepakanka vieno ar dviejų susitikimų su bendruomenė, mat dažni atvejai, kai bendruomenės nariai susipriešinę, konfliktuoja, tad būtinas neutralus, nešališkas tarpininkas, padedantis kritiškai vertinti situaciją, kurti bendrą saugią aplinką. Tik bendruomenei sustiprėjus, tik atsiradus dialogui, bendrai veiklai ir t.t., galima kiek atsitraukti ir toliau skatinti bendruomenės aktyvumą.
3.	Situacijos analizė parodė, kad nemaža dalis saugios kaimynystės bendruomenių, siekiančių įgyvendinti savo sumanymus ir nepažeisti įstatymų, kitų teisės aktų reikalavimų, susiduria su gausa apribojimų, kliūčių, pavieniais atvejais biurokratinių sunkumų, kurie riboja arba net šalina galimybę realizuoti saugios kaimynystės priemones. Pvz., norint pastatyti ar pakabinti informacines lentas, išpėjančias, kad atitinkamam name ar teritorijoje veikia saugios kaimynystės programa (bendruomenė), turi atlikti daugybę derinimų su savivaldos institucijomis, architektais, priešgaisrinės tarnybos	3.1. Rekomenduojama – informaciniams stendams, skelbimams viešose vietose ir pan. taikyti supaprastintą tvarką. Kitas sprendimas – pačios savivaldybės kartu su teisėsaugos institucijomis galėtų parengti ir pavirtinti tipinį „saugios kaimynystės“ ženklą (konkrečių išmatavimų ir t.t.), kuris būtų standartinis, informatyvus, lengvai atpažįstamas. 3.2. Dar sudėtingesnė situacija, kai bendruomenės nariai imasi iniciatyvos tvarkant želdinius (pjaunant, retinant medžius, krūmus ir pan.), kiemų, stovėjimo aikštelių apšvietimą, taip pat statant užtvarus įvažiavimui į kiemus, atskiras teritorijas ir pan. Dažnai bendruomenės nariai nusivilia, kai jų iniciatyvos blokuojamos, kai reikalaujama parengti detaliuosius projektus, suderinti leidimus ir kita.

	pareigūnais. Tad bendruomenės nariai priversti pažeisti nustatytą tvarką arba atsisakyti ketinimų.	
4.	Nors prie kiekvienos Lietuvos policijos įstaigos yra sukurtos visuomeninės tarybos, tačiau jų vaidmuo, veikla šiuo metu yra daugiau deklaratyvaus pobūdžio. Be to, savivaldybės, jų institucijos nepakankamai iniciatyvios, vengia proaktyvios veiklos, kuriant savisaugos schemas, modelius.	4.1. Paskatinti savivaldybes, jų atitinkamus struktūrinius padalinius imtis aktyvesnių veiksmų, iniciatyvos „stumiant“ saugios kaimynystės idėjas. 4.2. Atlikti tarpininko vaidmenį, užtikrinant lengvesnį biurokratinių kliūčių įveikimą bendruomenėms, ketinančioms kurti savisaugos modelius.
5.	Siaura visuomenės savisaugos sistema	5.1. Savisaugos „sistemos“ plėtros prioritetai teisėsaugos lygmeniu. Rekomendacijos teisėsaugos institucijoms (policijai): <ul style="list-style-type: none"> • suaktyvinti bendradarbiavimą su savivaldybėmis, taip pat nevyriausybinėmis organizacijomis, neformaliojo ugdymo ir sporto įstaigomis bei kitomis organizacijomis, vykdant ir remiant savisaugos priemones, atitinkamas prevencines programas, kartu rengiant projektus ir juos vykdant; • daugiau dėmesio skirti savisaugos, situacinės prevencijos priemonių įdiegimui vaikų švietimo ir ugdymo įstaigoje bei jų prieigose; • kartu su savivaldos įstaigomis periodiškai atlikinėti viešojo saugumo situacijos mieste vertinimą per viešosios nuomonės apklausas; • daugiau dėmesio skirti bendruomenės narių informavimui apie galimus apsisaugojimo būdus. Kaip minėta, informacija internetinėje svetainėje yra daugiau prieinama tik jaunimo kategorijai, asmenims, kurie turi prieigas prie interneto, moka juo naudotis ir t.t. Todėl rekomenduojama informaciją platinti per bendruomenės pirmininkus, informacines lentas (jeigu jų nėra, pasirūpinti įrengimu), taip pat pritraukti vietinę žiniasklaidą ir spaudą. • panaudojant informacines technologijas kurti internetines svetaines, pvz., www.saugusmiestas.lt, kurioje kiekvienas bendruomenės narys gali per vaizdo stebėjimo sistemą matyti viešąsias erdves, taip ne tik parodomas darbo rezultatas, jo efektyvumas, bet ir pats bendruomenės narys jaučiasi „stebėjimo“ sistemos³⁴ dalimi. • bendradarbiaujant su savivalda daugiau dėmesio skirti vaizdo stebėjimo sistemų, centralizuotų pagalbos „mygtukų“ diegimui, potencialiai pavojingose vietose. • organizuoti specializuotus seminarus, mokymus policijos pareigūnams, kuriuose būtų pateikiami savisaugos priemonių kūrimo principai, taip pat atskirų savisaugos modelių diegimo pagrindai,

³⁴ plačiau - „Stebėk miestą” - <http://www.saugusmiestas.lt/lt/stebek-miesta/kameros.html>.

		<p>specifika. Mokymai turėtų vykti tiek dirbantiems pareigūnams (t.y. per Policijos mokymo centrą), tiek būsimiems policininkams (t.y. per Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakultetą, per Klaipėdos policijos mokyklą);</p> <ul style="list-style-type: none"> • keisti ydingą policijos įstaigų tiek bendrai prevencinės veiklos organizavimą, tiek savisaugos priemonių diegimą. Lietuvos situacija paradoksali tuo, kad policija, kaip specialusis prevencijos subjektas, kuriam įstatymu pavesta vykdyti nusikaltimų prevenciją, turi teikti konkursines paraiškas ir tik tada gauti lėšas prevencinių priemonių įgyvendinimui. Būtina naikinti šios ydingos praktikos apraiškas, kai policijos įstaiga privalo rašyti projektus Policijos departamentui, o lėšos skiriamos tik metų pabaigoje. Policijos departamentas turėtų atlikti prevencinių priemonių „monitoringą“, išskirti prioritetines pozicijas, tokias kaip savisaugos priemonių diegimas, skatinimas, bei jas finansuoti pagal turimus išteklius, o teritorinė įstaiga turi tiksliai įvykdyti pavestus nurodymus. • peržiūrėti policijos rėmėjų verbavimo, ryšių palaikymo, bendro prevencinio darbo vadybą. Būtina užsiimti galimų, potencialių, bendruomenėje aktyvių narių paieška ir jų įtraukimu į prevencinę veiklą. Kartu bus šalinamos šiuo metu esančios ydingos praktikos apraiškos, kai aktyvūs žmonės nerodo iniciatyvos įsitraukti į policijos rėmėjus, o “rėmėjus” vilioja tik policijos rėmėjo pažymėjimas, kuris suteikia “lengvatų” pačiam rėmėjui pažeidus įstatymą. • daugiau dėmesio skirti pažeidžiamųjų asmenų savisaugos priemonėms, t.y. vaikams, moterims, pagyvenusiems bei asmenims, turintiems negalią. <p>5.2.Savisaugos “sistemos” plėtros prioritetai bendruomenės lygmeniu. Rekomendacijos bendruomenės nariams:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pavieniams bendruomenės nariams burtis į iniciatyvines saugios kaimynystės grupes, kontaktuoti su vietos policijos įstaiga, taip pat savivaldybe, kartu užsitikrinant finansinę, metodologinę, teisinę ir kitokios rūšies pagalbą. • imtis savišvietos priemonių, kurioms pagrindus (prielaidas) sukuria savivaldybė ar teisėsaugos institucijos, t.y. susipažinimas su savisaugos užsitikrinimo rekomendacijomis (pvz., kaip apsisaugoti būstą, kaip išvengti vagysčių iš automobilių ir kt.), taip pat “išsistudijavimas” atmintinių, informacinių leidinių, kuriuos pateikia policijos pareigūnai. • aktyviau dalyvauti policijos rėmėjų veikloje, prisijungti prie vykdomų prevencinių akcijų, kovoti su pilietiniu abejingumu, pasyvumu dėl stebimų nusikalstamų veikų
--	--	--

		<p>darymo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • bendruomenių lyderiams (vadovams, pirmininkams ir pan.) daugiau dėmesio skirti darbui su bendruomenės nariais, jiems perduodant visuomeninių tarybų, policijos, savivaldos įstaigų priimtus sprendimus, rekomendacijas, kartu jiems išaiškinant jų naudą, privalumus, kartu pabrėžiant jų svarbą dalyvaujant savisaugos priemonių diegime ir palaikyme. <p>5.3. Kitos rekomendacijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • būtina sukurti vieningą savisaugos priemonių koncepciją, kurioje atsispindėtų ankstesnėse rekomendacijose pateikti strateginiai prioritetai. Koncepcija turėtų apimti ne tik organizacinius, bet ir teisinius aspektus. Būtina priimti sprendimą dėl bendros Prevencijos tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigimo³⁵, kuri ir rūpintųsi savisaugos koncepcijos sukūrimu, realizavimu bei kontrole. • tikslinga sukurti „Savisaugos informacinį portalą“. Portalas turėtų apimti metodologinius – informacinius pagrindus, pateikiama metodinė, teisinio pobūdžio medžiaga, savisaugos modelių aprašai, praktinių pavyzdžių analizė, taip pat vaizdinė medžiaga ir kt. Portalas būtų prieinamas tiek savisaugos prevenciniams subjektams, priemonių diegėjams, tiek bendruomenei, jų pavieniams nariams. „Savisaugos informacinio portalo“ sukūrimui turi būti skelbiamas viešas konkursas, o potencialūs portalo kūrėjai, administratoriai gali būti Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, Policijos departamentas, naujai steigiama Prevencijos tarnyba ar kt. • panaudojant viešųjų ryšių technologijas būtina imtis savisaugos „sistemos“ informuotumo nacionaliniu lygmeniu, t.y. parengti kelias publicistineis laidas, parengti užsakomuosius straipsnius Lietuvos dienraščiuose, kuriais būtų bendruomenės skatinamos, informuojamos apie savisaugos „sistemos“ privalumus, naudą. Tuo pačiu informacija būtų ištransliuota politikams, kaip sprendimų priėmėjams
6.	Siauras verslo subjektų savisaugos sistemos priemonių spektras	<p>6.1. Plėsti verslo subjektų savisaugos sistemos priemonių spektrą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informuoti verslo subjektus apie savisaugos priemones (apsaugos sistemos įrengimą, apsaugos darbuotojų samdymą, bendradarbiavimą su kaimynais, saugesnių langų / durų įrengimą, geresnį aplinkos, kurioje yra verslo subjektas, apšvietimą). • Informuoti verslo subjektus apie saugios kaimynystės kaip savisaugos priemonės efektyvumą, realios gerosios praktikos pavyzdžius, būdus, kaip sukurti

³⁵ Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. spalio 28 d. nutarimas Nr. X-1765. 1 str. 1d. 7 p.

		<p>saugią kaimynystę.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verslo subjektų informavimui pasitelkti šias priemones: informacinio leidinio parengimas apie efektyvias savisaugos sistemos priemones ir išplatintas elektroniniu paštu ar paprastu paštu, rengti kiekviename Lietuvos regione informacinius seminarus apie savisaugos priemones.
7.	Mažas verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo lygis	<p>7.1. Didinti verslo subjektų pasitikėjimą policija ir kitomis teisėsaugos institucijomis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skleisti informaciją apie gerosios policijos profesinės praktikos pavyzdžius; Informavimui apie gerosios policijos praktikos pavyzdžius pasitelkti žiniasklaidą. • Mažinti korupcijos lygį teisėsaugos institucijose; <p>7.2. Mažinti verslo subjektų apatiją:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skleisti informaciją apie teisėsaugos institucijų ir verslo subjektų bei visuomenės bendradarbiavimo būtinumą siekiant sumažinti nusikalstamumo lygį Lietuvoje, apie bendradarbiavimo naudą. <p>7.3. Tikslingai skleisti informaciją apie verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo galimybę:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Surengti kiekviename Lietuvos regione informacinius seminarus; • Parengti informacinį leidinį ir išplatinti jį elektroniniu paštu ar paprastu paštu <p>7.4. Sukurti finansinio atlygio už bendradarbiavimą su teisėsaugos institucijomis sistemą ir informuoti apie ją verslo subjektus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuriant finansinio atlygio sistemą pasitelkti kompetetingų ekspertų komandą. • Siūloma viena iš finansinio atlygio sistemos priemonių pasirinkti mokesčių lengvatų taikymą verslo subjektams, bendradarbiaujantiems su teisėsaugos institucijomis • Verslo subjektų informavimui pasitelkti šias priemones: informacinio leidinio parengimas apie ir išplatintas elektroniniu paštu ar paprastu paštu, kiekviename Lietuvos regione informacinių seminarų apie finansinio atlygio sistemą, rengimas. <p>7.5. Visuomenės informavimo priemonėmis (žiniasklaida, periodinė spauda: regioninė, nacionalinė, tikslingai nukreipta į verslo subjektus, internetinės svetainės, skirtos verslo subjektams, pvz., www.verslas.banga.lt, www.vz.lt, savivaldybių internetinės svetainės) skleisti informaciją apie realius gerosios praktikos verslo subjektų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo srityje vykdančius nusikalstamumo prevenciją, tiriant nusikalstamas veikas.</p>
8.	Mažas verslo subjektų informuotumo lygis apie nusikalstamumo prevenciją	<p>8.1. Informuoti verslo subjektus apie efektyvius ir kuriuos verslo subjektai būtų pajėgūs įgyvendinti nusikalstamumo prevencijos būdus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parengti informacinį leidinį apie nusikalstamumo prevencijos būdus verslo aplinkoje • Verslo subjektų informavimui pasitelkti šias

		<p>priemonės: informacinio leidinio parengimas apie ir išplatintas elektroniniu paštu ar paprastu paštu, kiekviename Lietuvos regione informacinių seminarų apie finansinio atlygio sistemą, rengimas, informacinio leidinio patalpinimas savivaldybių internetinėse svetainėse.</p>
9.	<p>Atlikta Vakarų Europos ir Skandinavijos šalių praktikos apžvalga parodė, kad šios valstybės nėra naujokės organizuojant policijos ir visuomenės bendradarbiavimą – tai mažiausiai dviejų trejų dešimtmečių nuoseklus vystymas. Pastaruoju metu jaučiamas dar didesnis progresas.</p>	<p>9.1. Lietuvos teisėsaugos institucijos (policija) turi atsižvelgti į europinę, taip pat ir pasaulinę praktiką ir taip pat skatinti šio veiksmingesnio nei įprastiniai nusikalstamumo prevencijos metodo plėtrą tiek instituciniu, tiek geografiniu lygmeniu.</p>
10.	<p>Saugios bendruomenės ir nusikaltimų prevencijos praktikos kiekvienoje šalyje turi tam tikrus savus ypatumus, priklausomai nuo kultūros, kalbos, politinio ir istorinio konteksto. Tačiau panašumai akivaizdūs - nacionalinė ir regioninė policija vystosi, keičiasi ir nuolat ieškoma būdų, kaip geriau užtikrinti viešąjį saugumą. Tai pasiekama naudojant tarpinstitucinio bendradarbiavimo metodą, pavyzdžiui, apimant policiją, vietinės valdžios institucijas, sveikatos įstaigas, socialines paslaugas teikiančias įstaigas, mokyklas, nusikalstamumo prevencijos ekspertus, bendruomenės atstovus ir t.t.</p>	<p>10.1. Atlikti policijos ir visuomenės narių apklausą kokia saugios bendruomenės forma jiems būtų priimtinausia, kokie lūkesčiai, galimybės, finansiniai ir žmogiškieji resursai. Remiantis rezultatais suformuluoti, koks turi būti pasirinktas visuomenės ir policijos bendradarbiavimo modelis Lietuvoje, kokios institucijos, organizacijos, asmenys ir koku lygmeniu turi dalyvauti, kokia forma turėtų būti vykdomas bendradarbiavimas – susirikimai, vizitai, koku dažnumu.</p>
11.	<p>Saugių bendruomenių kūrimosi ir vystymosi bei visuomenės ir policijos bendradarbiavimo pagrindu dažniausiai tampa valstybės priimti detalizuoti regioniniai ar nacionaliniai įstatymai. Juose neretai kaip vienas svarbiausių faktorių yra išskiriamas pačios policijos koncepcijos reforma - nuo nukarintos ir anonimiškos jėgos besivystant iki policijos kaip paslaugas visuomenei teikiančios institucijos.</p>	<p>11.1. Paruošti policijos, saugių bendruomenių koncepcijos ir visuomenės ir policijos bendradarbiavimo įstatymo ir siūlyti jų priimti Lietuvos Respublikos Seimui. Įstatyme apibrėžti policiją kaip paslaugas bendruomenei teikiančią instituciją. Organizuoti policijos pareigūnų mokymus kaip bendrauti ir bendradarbiauti su bendruomenėmis ir individualiais, skleisti policijos ir bendruomenės bendradarbiavimo naudą. Taip pat skleisti bendruomenei informaciją apie policijos ir visuomenės bendradarbiavimo naudą. (pvz. filmas apie tokį bendradarbiavimą užsienio šalyse, konkrečios situacijos ir pan.).</p>
12.	<p>Vakarų Europos šalys pabrėžia ir urbanistinių faktorių įtaką nusikalstamumui. Todėl kuriant naujus miesto ar vietovės detaliuosius planus atsižvelgiama kokią tai gali turėti įtaką žmonių elgesiui, ypač nusikalstamam ir konsultuojamasi su architektais ir kriminologais kaip mažinti neigiamą pastatų išplanavimo įtaką.</p>	<p>12.1. Kriminologai turėtų atlikti tam tikrų vietovių išplanavimo analizę ir įtaką nusikalstamumui, remiantis išvadomis, teikti pasiūlymus kaip veiksmingiau planuoti vietovės urbanistinę struktūrą.</p>